

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва програми)

на тему: «Особливості організації обліку і контролю в комунальних підприємствах (на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Коваленко Катерина Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Черкашина Тетяна Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА 2024

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ В КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	7
1.1. Вітчизняні комунальні підприємства: сутність, загальне і специфічне	7
1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку вітчизняних комунальних підприємств	14
1.3. Проблемні питання обліку та напрямки удосконалення в підприємствах комунальної власності	17
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В КП «ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА ОДЕСИ».....	21
2.1. Характеристика КП «Теплопостачання міста Одеси»	21
2.2. Організація обліку у КП «Теплопостачання міста Одеси»	31
2.3. Напрями удосконалення системи обліку комунального підприємства.....	38
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ В КП «ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА ОДЕСИ».....	43
3.1. Теоретичні аспекти і практика проведення контролю в комунальних підприємствах.....	43
3.2. Аналіз економічного стану КП «Теплопостачання міста Одеси»	51
3.3. Економіко-математичне моделювання прогнозу ефективності комунального підприємства	64
3.4. Загальні рекомендації щодо покращення системи обліку, аналізу і контролю у КП «ТМО»	72
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
Додатки.....	87

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Комунальне господарство - одне з найважливіших і проблемних галузей економіки. Сфера комунального господарства є критичним сектором національної економіки, проте систематично стикається з фінансовими обмеженнями, що ускладнює забезпечення належних умов життєдіяльності населення та гальмує загальний соціально-економічний розвиток країни. Незважаючи на тривалі реформи, сектор не досяг значних покращень як надання послуг.

Ефективне функціонування комунальних підприємств безпосередньо залежить від наявності чіткої та прозраної системи обліку та контролю, яка дозволяє оптимізувати використання ресурсів та підвищити якість управління. Саме тому удосконалення цих систем є ключовим фактором для підвищення ефективності роботи цих підприємств.

Проблема обліку та контролю у комунальному господарстві, зумовлена економічними реформами, стала предметом активних наукових дискусій останніх років. Значний внесок у дослідження проблем обліку та контролю у комунальному господарстві зробили такі вчені, як Д. О. Грицишен, С. В. Свірко, І. М. Яремчук [6], А. Єрмолаєв [7], Т. Б. Канєва [13], Н. Г. Краснікова [14], Ю. П. Козаченко [15], С. Ф. Легенчук, І. Р. Поліщук, А. О. Пилипчук [16], І. А. Нечаєва, О. М. Циба [23], О. В. Перчук [29], С. В. Свірко [34], С. В. Сисюк, Т. В. Кирик [35], Т. М. Сльозко [36], О. С. Філіпова [38], Н. М. Хорунжак [39] та інші

Хоча результати досліджень цих вчених стали основою для реформування комунального сектору, є потреба у проведенні подальших наукових розробок, зокрема в галузі обліку та контролю в комунальних підприємствах.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою нашого дослідження було вивчення діяльності комунального підприємства, виявлення

проблемних аспектів існуючої системи обліку та контролю, а також розробка пропозицій щодо її удосконалення.

Для досягнення поставленої були поставлені наступні завдання:

- розкрити роль сутність і особливості вітчизняних комунальних підприємств;
- дослідити нормативно-правове забезпечення організації обліку вітчизняних комунальних підприємства;
- розкрити проблемні питання обліку та визначити напрями його удосконалення;
- скласти організаційно-економічну характеристику КП «Теплопостачання міста Одеса»
- дослідити організацію Обліку КП «ТМО» і надати рекомендації щодо її покращення;
- вивчити методику і практику внутрішнього контролю на підприємств комунальної форми власності;
- провести аналіз економічного стану КП «ТМО»;
- розробити економіко-математичну модель прогнозних показників ефективності підприємства;
- розробити економіко-математичну модель прогнозу ефективності підприємства;
- надати підприємству рекомендації щодо покращення системи обліку, аналізу і контролю у КП «ТМО».

Об'єктом дослідження у кваліфікаційні роботі є процеси, які дозволяють забезпечити ефективне ведення обліку, аналізу і контролю в комунальному підприємстві.

Предметом дослідження є організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу і контролю в комунальному підприємстві «ТМО».

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань, в роботі були використані методи:

1. Системний підхід допомагає розглядати об'єкт дослідження як систему, вивчаючи взаємодію її складових частин.
2. Аналіз дозволяє розкривати структуру та властивості об'єкту обліку, вивчаючи його складові частини. Синтез дозволяє об'єднувати отримані знання для утворення цілісної картини ведення обліку і контролю на комунальному підприємстві.
3. В процесі побудови економіко-математичних моделей був використаний графічний метод для графіків, прогнозний метод трендів для прогнозу значення показників.

Інформаційна база дослідження. Врахування інформаційної та правової бази є необхідним під час вивчення особливостей обліку і контролю в комунальних підприємствах. У роботі використовувалися посилання і цитати з Податкового Кодексу України; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»; Постанови Кабінету Міністрів України, які містять конкретні вказівки та нормативи з питань обліку комунальних підприємств; Міжнародні стандарти фінансової звітності; внутрішні документи підприємства.

В роботі були використані вітчизняні, наукові фахові журнали, журнали, та тези доповідей міжнародних конференцій. Для проведення економічного аналізу були використані фінансові звіти КП «ТМО» і первинні документи.

РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ В КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРЕМСТВАХ УКРАЇНИ

1.1. Вітчизняні комунальні підприємства: сутність, загальне і специфічне

Комунальне підприємство (КП) – це юридична особа, яка підпорядковується органам місцевого самоврядування. Комунальне підприємство – це компанія, яка надає послуги громадянам за дорученням місцевої влади. КП має право самостійно вести господарську діяльність, проводити дослідження та займатися торгівлею з метою отримання прибутку.

Відповідно до положень статті 78 Господарського кодексу України, комунальне підприємство наділене правом господарського або оперативного управління своїми активами. Водночас, його найменування має відповідати вимогам законодавства та містити вказівку на належність до відповідного органу місцевого самоврядування.

Частина п'ята статті 78 Господарського кодексу України встановлює, що комунальне підприємство, як суб'єкт господарювання, володіє правами власника на закріплені за ним активи та здійснює їх використання відповідно до чинного законодавства. При цьому, в офіційній назві підприємства має бути відображена його організаційно-правова форма та підпорядкованість органу місцевого самоврядування [5].

Відповідно до Цивільного кодексу України, кожна юридична особа зобов'язана мати власне найменування, яке відображає її організаційно-правову форму та індивідуальну назву. Вказане найменування фіксується в установчих документах та офіційно реєструється. Частина 90 Цивільного кодексу України передбачає, що найменування юридичної особи є обов'язковим елементом її ідентифікації та має містити інформацію про її організаційно-правову форму. Інформація про найменування вноситься до Єдиного державного реєстру [40].

Згідно з частиною першою статті 2 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», правові засади державної реєстрації визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до нього.

Відносини, що виникають у процесі державної реєстрації суб'єктів господарювання, регулюються комплексом нормативно-правових актів, на чолі яких стоїть Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». Відповідно до Закону про реєстрацію, державній реєстрації підлягають усі юридичні особи, незалежно від їх організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, а також фізичні особи-підприємці. Дія Закону про реєстрацію поширюється на всі відносини, пов'язані з державною реєстрацією суб'єктів господарювання, незалежно від їхніх особливостей [8].

З 24 лютого 2022 року і до сьогодні, Україна знаходиться в офіційно, оголошеному воєнному стані, в зв'язку із повномасштабним, військовим вторгненням РФ в Україну. Тому, важливим і актуальним є розгляд перспектив розвитку КП, викликів сьогодення і можливостей громад, в умовах воєнного стану.

Військовий стан вніс значні корективи у діяльність комунальних підприємств (КП) в Україні. З одного боку, це створило безпрецедентні виклики, пов'язані з руйнуванням інфраструктури, руйнуваннях ТЕЦ у багатьох областях України, перебоями з електропостачанням, дефіцитом ресурсів тощо. З іншого боку, війна стала каталізатором змін та відкрила нові можливості для розвитку КП.

Основними викликами для КП в умовах війни стали: масштабні руйнування інфраструктури, перебої з електропостачанням та іншими ресурсами, суттєве зменшення доходів підприємств, нестача кваліфікованого персоналу, суттєві логістичні проблеми повсій країні.

Масштабні руйнування інфраструктури зазнали багато КП, що привело до значних збитків, внаслідок бойових дій. Тому, що саме підприємства критичної інфраструктури, а серед них багато комунальних: електропідстанції, електромережи, теплові централізовані станції, водяні станції та інші життєво важливі об'єкти, стало об'єктами обстрілу із боку агресора. Відновлення інфраструктури потребує значних фінансових ресурсів та часу.

В результаті масованих обстрілів, відбуваються перебої з електропостачанням та іншими ресурсами. Все це привело до нестабільного електропостачання, дефіцит палива та інших ресурсів, що суттєво ускладнює надання комунальних послуг. Ускладнення логістичних ланцюгів перешкоджають постачанню необхідного обладнання та матеріалів.

Відток клієнтів (велика кількість зовнішньо-, і внутрішньопереміщених осіб), привело до зменшення споживання комунальних послуг, а також затримки з оплатою призводять до значного зменшення доходів КП. Мобілізація працівників, евакуація та інші фактори призвели до дефіциту кваліфікованих кадрів.

Незважаючи на негатив, що принесла війна країні і КП, для підприємств, відкрилися і деякі нові можливості розвитку: модернізація та цифровізація, впровадження нових видів послуг, міжнародна співпраця, співпраця з громадськими організаціями та волонтерами.

Війна прискорила процес цифрової трансформації КП. Тому, що віддаленість клієнтів і партнерів від установи, неможливість відвідування і потреба в отриманні інформації і послуг привели до впровадження нових технологій, Це дозволило підвищити ефективність роботи, покращити якість послуг та забезпечити прозорність.

Фактор війни привів до надання КП нових видів послуг, що суттєво розширило спектр дій КП. Зокрема, послуги, які пов'язані з відновленням житла, інфраструктури та наданням гуманітарної допомоги.

На нашу думку, основними перевагами комунальних підприємств в Україні можна визначити:

1. Виконання соціальних функцій. КП часто забезпечують життєво необхідні послуги для населення, такі як водопостачання, теплопостачання, вивезення мусора тощо. Приватні компанії можуть бути менш зацікавлені у наданні таких послуг у віддалених чи малоприбуткових районах.

2. Регуляція та контроль. КП підлягають більшому державному контролю, що дозволяє забезпечувати певний рівень стандартів якості та доступності послуг.

3. Інвестування в інфраструктуру. КП можуть бути залучені до інвестування в інфраструктуру, що є важливим для розвитку регіонів.

Одночасно, окрім переваг, зазначених вище, можна виділити деякі проблеми, які є у сутності діяльності комунальних підприємств:

1. Нижча рентабельність. Як свідчать дослідження, КП часто демонструють меншу ефективність порівняно з приватними компаніями. Це може бути пов'язано з різними факторами, включаючи меншу конкуренцію, меншу гнучкість у прийнятті рішень та меншу мотивацію працівників.

2. Неефективність внутрішнього управління. Бюрократичні процедури, відсутність стимулів для підвищення ефективності та корупція можуть негативно впливати на роботу КП.

Нижчий рівень прибутковості КП, порівняно з приватними компаніями, свідчить про те, що існують певні проблеми в управлінні та організації роботи КП, які потребують вирішення.

Можливими напрямками вирішення проблем ми визначаємо:

1. Реформування системи управління. Впровадження сучасних методів управління, підвищення прозорості та підзвітності керівництва.

2. Стимулювання конкуренції. Створення умов для конкуренції між КП та приватними компаніями.

3. Збільшення фінансової автономії. Надання КП більшої свободи у прийнятті рішень щодо інвестицій та тарифів.

4. Підвищення кваліфікації персоналу. Забезпечення систематичного навчання та перепідготовки працівників КП.

5. Протидія корупції. Впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією.

Таким чином, комунальні підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні життєдіяльності населення, але потребують реформування для підвищення їх ефективності. Поєднання державного контролю та ринкових механізмів може стати ключем до вирішення проблем КП та забезпечення надання якісних послуг населенню.

Основні перспективи розвитку комунальних підприємств можуть відбутися тільки в умовах децентралізації влади в Україні. Децентралізація влади в Україні суттєво вплинула на діяльність комунальних підприємств (КП). З одного боку, це створило нові можливості для розвитку, а з іншого – поставило перед ними низку нових викликів.

Розглянемо в табл. 1.1 перспективи розвитку комунальних підприємств в умовах децентралізації влади в Україні: більша автономія підприємства; збільшення відповідальності керівництва перед місцевою громадою; можливості залучення інвестицій для економічного розвитку; перспективи розвитку партнерства і впровадженні і застосуванні інновацій.

За даними табл. 1.1 видно, що децентралізація відкриває широкі перспективи розвитку комунальних підприємств в Україні. Однак для успішної реалізації цього потенціалу необхідно вирішити низку проблем, пов'язаних із фінансуванням, управлінням та кадрами. Активна доля громади та державна підтримка є ключовими чинниками успішного розвитку КП. Необхідно враховувати, що саме громада відіграє ключову роль у розвитку КП. Активна участь громадян у процесах прийняття рішень, контроль за діяльністю КП та висування вимог до якості послуг є необхідною умовою успішної децентралізації.

Таблиця 1.1

Переваги та складності процесу реформування КП, шляхом децентралізації

	Критерії	Сутність
1	А	Б
Позитивні аспекти реформування:		
1	Більша автономія	Передача повноважень на місцевий рівень дала КП більшу свободу у прийнятті рішень, що дозволяє їм швидше реагувати на потреби громади та адаптуватися до місцевих умов.
2	Збільшення відповідальності	КП стали більш підзвітними перед громадою, що стимулює їх до підвищення ефективності та якості послуг.
3	Можливість залучення інвестицій	Децентралізація відкрила нові можливості для залучення інвестицій, як місцевих, так і міжнародних, що може сприяти модернізації комунальної інфраструктури.
4	Розвиток партнерств	КП мають більше можливостей для співпраці з приватним сектором, громадськими організаціями та міжнародними донорами.
5	Інновації	Децентралізація стимулює впровадження нових технологій та інноваційних підходів у роботі КП.
Можливі виклики в процесі реформування:		
6	Недостатність фінансування	Багато КП стикаються з проблемами фінансування, особливо у невеликих громадах.
7	Недостатня кваліфікація кадрів	Часто відсутні фахівці з необхідними знаннями та досвідом для ефективного управління КП.
8	Відсутність єдиних стандартів	Відсутність єдиних стандартів та процедур ускладнює порівняння ефективності різних КП та утруднює надання підтримки з боку держави.
Перспективи розвитку КП:		
9	Створення ефективних систем управління	Впровадження сучасних систем управління, підвищення прозорості та підзвітності керівництва.
10	Залучення приватних інвестицій	Розвиток муніципально-приватного партнерства для модернізації комунальної інфраструктури.
11	Підвищення кваліфікації персоналу	Забезпечення систематичного навчання та перепідготовки працівників КП.
12	Створення ефективних механізмів контролю	Впровадження ефективних механізмів контролю за діяльністю КП, включаючи громадський контроль.
13	Розвиток міжмуніципального співробітництва	Об'єднання зусиль кількох громад для вирішення спільних проблем та оптимізації витрат.

Джерело: Складено авторкою

Війна привернула увагу міжнародної спільноти до проблем України, що відкриває нові можливості для залучення інвестицій та технологій. Співпраця з громадськими організаціями та волонтерами дозволили ефективніше вирішувати нагальні проблеми та забезпечувати населення необхідними послугами. Перспективами розвитку КП після війни є відновлення інфраструктури, посилення енергоефективності, розвиток альтернативних джерел енергії, створення смарт-міст, посилення ролі громад у прийнятті рішень та контролі за діяльністю КП.

Таким чином, відновлення зруйнованої інфраструктури стане одним із пріоритетних завдань для КП. Війна показала необхідність підвищення енергоефективності комунальних систем, тому посилення енергоефективності є пріоритетним у реформуванні КП. Розвиток альтернативних джерел енергії в країні є стратегічним, тому залучення відновлюваних джерел енергії дозволить зменшити залежність від традиційних енергоносіїв та підвищити енергетичну безпеку.

В процесі післявоєнного відновлення країни, перспективним стає застосування досвіду європейських країн, щодо створення смарт-міст, впровадження нових технологій. Впровадження інтелектуальних систем управління містом дозволить оптимізувати використання ресурсів та покращити якість життя громадян. Залучення громади до прийняття рішень та контролю за діяльністю КП є важливим фактором для забезпечення ефективної та прозорої роботи комунальних підприємств.

Військовий стан став серйозним випробуванням для комунальних підприємств України. Однак, незважаючи на всі труднощі, КП продемонстрували свою здатність адаптуватися до нових умов та надавати життєво необхідні послуги населенню. Після закінчення війни КП мають всі шанси стати рушійною силою відновлення та розвитку країни.

1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку вітчизняних комунальних підприємств

Організація обліку на вітчизняних комунальних підприємствах регулюється комплексом нормативно-правових актів, що визначають принципи, методи та процедури обліку, звітності та контролю за фінансово-господарською діяльністю таких підприємств. Комунальні підприємства виконують важливу соціальну функцію, що відрізняється від діяльності комерційних підприємств.

Організаційно-правова форма, формування статутного капіталу, відповідальність, специфіка господарської діяльності зазначені у ст.74,75 ГКУ. Окремою групою компаній є комунальні унітарні підприємства. Утворюються відповідальним органом місцевого самоврядування за адміністративним рішенням на базі відокремленої частини комунального майна та входить до його управління. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» комунальне підприємство створюється на підставі рішення засідання компетентної ради. Власниками комунальних послуг є органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст, районів у містах або органи місцевого самоврядування цих адміністративно-територіальних одиниць, майно яких перебуває у віданні районної чи обласної ради (ст. 78 ГКУ) [5].

Законом передбачено два види комунальних унітарних підприємств: комерційні та некомерційні. Організаційно-правова форма комерційного КП відповідає правовому статусу державного КП, а некомерційного КП – під статусом казенного підприємства. В залежності від організаційно-правової форми підприємства обирається і облікова політика і організаційно-методичні принципи ведення бухгалтерського обліку. Діяльність КП підлягає значному державному регулюванню, що може впливати на застосування стандартів бухгалтерського обліку: національних або міжнародних.

Основні нормативно-правові акти, які застосовуються при організації ведення бухгалтерського обліку в КП України:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Цей закон визначає загальні засади бухгалтерського обліку, права та обов'язки суб'єктів господарювання, форми та методи бухгалтерського обліку [30].

2. Податковий кодекс України є основним нормативним актом, який визначає податкову систему в Україні. Для комунальних підприємств (КП) цей кодекс встановлює особливості оподаткування, враховуючи їх специфіку як суб'єктів господарювання, що належать територіальним громадам [12].

3. Господарський кодекс України - це фундаментальний законодавчий акт, який регулює широке коло відносин у сфері господарювання в Україні. Він визначає правові засади організації та здійснення господарської діяльності, права та обов'язки суб'єктів господарювання, а також відповідальність за порушення господарського законодавства [5].

4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає правові засади діяльності органів місцевого самоврядування, в тому числі управління комунальною власністю [9].

5. Постанови Кабінету Міністрів України деталізують окремі аспекти бухгалтерського обліку та звітності, зокрема, для комунальних підприємств.

6. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні (НП(С)БО) деталізують вимоги Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і встановлюють конкретні правила обліку різних операцій, а саме: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до бухгалтерського обліку» [31]; П(С)БО 15 «Доходи», 16 «Витрати», 17 «Податок на прибуток» [22].

В Україні діють Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які є обов'язковими для застосування більшістю підприємств. КП можуть добровільно застосовувати МСФЗ для підвищення

прозорості фінансової звітності, залучення інвестицій та інтеграції в міжнародний фінансовий ринок.

7. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), а саме: МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності», МСФЗ 2 «Запаси», МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСФЗ 11 «Спільні підприємства», МСФЗ 16 «Оренда», МСФЗ 12 «Податки на прибуток» та інші стандарти [21]. КП «Теплопостачання міста Одеси», яке ми обрали для магістерського дослідження, застосовує для ведення обліку і формування фінансової звітності МСФЗ.

8. Статут комунального підприємства Статут визначає його права, обов'язки, структуру управління та порядок ведення господарської діяльності (додаток А).

9. Наказ про облікову політику є ключовим документом для будь-якого підприємства, в тому числі й для комунального. Він визначає правила і принципи, за якими підприємство веде облік своїх господарських операцій та складає фінансову звітність. Для комунальних підприємств цей документ має особливе значення, оскільки він визначає прозорість їхньої діяльності та відповідальність перед громадою (додаток Л)

Нормативно-правове забезпечення організації обліку, в комунальних підприємствах в Україні, є досить розвиненим. Однак, для підвищення ефективності обліку та прозорості діяльності цих підприємств необхідно вживати додаткових заходів, спрямованих на модернізацію облікових систем, підвищення кваліфікації персоналу та посилення контролю.

1.3. Проблемні питання обліку та напрямки удосконалення в підприємствах комунальної власності

Комунальні підприємства, які здійснюють комерційну діяльність, є суб'єктами господарювання, що підпадають під загальні правила оподаткування, визначені Податковим кодексом України. Це означає, що формування їх доходів і витрат, обчислення податків та інших платежів здійснюється за тими самими принципами, що й для інших юридичних осіб, які є платниками податків.

Галузь комунальних послуг відрізняється жорстким державним регулюванням тарифів, що встановлюються з урахуванням граничної рентабельності підприємств. Соціальна спрямованість галузі комунальних послуг вимагає державного регулювання тарифів, яке забезпечує баланс між інтересами споживачів та необхідністю забезпечення стабільної роботи підприємств.

Бухгалтерський облік у комунальних підприємствах має свої специфічні особливості, пов'язані з їхньою соціальною функцією, державним регулюванням та специфікою наданих послуг. Це призводить до виникнення ряду проблемних питань, які потребують вирішення.

Облік на комунальних підприємствах має ряд особливостей, пов'язаних із специфікою їх діяльності:

1. Надання послуг населенню призводить до того, що облік доходів від надання послуг залежить від розрахунків та нарахування тарифів на послуги. Підприємство не може оперативно змінювати тарифи, підвищувати ціни на свої послуги в результаті збільшення витрат, або підвищення цін на ринку. Бо, це може привести до негативних соціальних наслідків у суспільстві.

2. У більшості випадків облік основних засобів, нематеріальних активів та інших об'єктів ведеться, як спільною із громадою комунальною власністю. Тобто, відбувається облік і управління комунальною власністю.

3. Бюджетні відносини. Комунальні підприємства ведуть облік бюджетних коштів, субвенцій та дотацій. Тому, що виконують у більшості випадків соціальну функцію. Тому, покриття фактичних витрат КП дуже часто залежить від своєчасно отриманих субвенцій і дотацій від держави.

4. Соціальна спрямованість діяльності КП передбачає: надання життєво необхідних послуг населенню: водопостачання, водовідведення, теплопостачання, вивезення сміття тощо; підтримку соціальних ініціатив: фінансування або участь у соціальних проектах, співпраця з громадськими організаціями; створення робочих місць: забезпечення зайнятості населення, особливо в регіонах з високим рівнем безробіття.; сприяння розвитку інфраструктури: будівництво та утримання об'єктів соціальної інфраструктури (шкіл, дитячих садків, лікарень тощо); забезпечення доступності послуг для малозабезпечених верств населення: надання пільг, субсидій, знижок.

Облік витрат на соціальні програми є лише одним із аспектів цієї діяльності. Він дозволяє оцінити ефективність використання коштів: порівняти заплановані та фактичні витрати, виявити неефективні витрати. КП зобов'язані прозоро звітувати перед громадськістю: продемонструвати, як використовуються кошти, виділені на соціальні програми. Облік витрат на соціальні програми вимагає оптимізувати витрати, знайти резерви для економії коштів та підвищення ефективності соціальних програм. КП мають забезпечити дотримання вимог бюджетного та податкового законодавства.

Незважаючи на наявність нормативно-правової бази, на комунальних підприємствах виникають деякі проблеми в організації обліку.

Недостатнє фінансування КП веде до відсутності коштів на модернізацію облікових систем та підвищення кваліфікації персоналу. На малих за обсягом діяльності КП часто застосовують застарілі методи обліку, що стосується використання застарілих програмних продуктів та ручного обліку. У малих населених пунктах України спостерігається недостатня кваліфікація обліковців. Впровадження і застосування МСФЗ у більшості

випадків пов'язане із відсутністю фахівців з необхідними знаннями та досвідом.

Для вирішення проблем в організації обліку на комунальних підприємствах необхідно: провести модернізацію облікових систем, підвищувати кваліфікацію персоналу, посилити контроль, зберігати прозорість та відкритість фінансової звітності підприємства для користувачів.

Модернізація облікових систем перш за все залежить від впровадження сучасних програмних продуктів, що дозволяють автоматизувати облікові процеси та підвищити їх ефективність. Вибір спеціалізованих програмних рішень, які дозволяють автоматизувати облікові процеси, забезпечити інтеграцію з іншими системами (наприклад, з системами обліку енергоресурсів, водопостачання) та генерувати аналітичну звітність.

Розглянути можливість переходу на хмарні рішення для підвищення доступності даних, масштабованості системи та зниження витрат на обслуговування. Розробити мобільні додатки для мобільних пристроїв працівників, що дозволять оперативно вносити дані та отримувати необхідну інформацію. Використання геоінформаційних систем для візуалізації даних про об'єкти інфраструктури, споживачів та інші географічні дані.

Проведення регулярних тренінгів та семінарів для обліковців гарантує своєчасне підвищення кваліфікації персоналу бухгалтерії. Також, сприяє підвищенню кваліфікації обліковців, розробка і проведення систематичних навчальних програм для бухгалтерів та інших співробітників КП, які беруть участь у веденні обліку.

Сприяння керівництвом КП отриманню співробітниками сертифікатів про підвищення кваліфікації за відповідними напрямками. Організація семінарів, конференцій та обмін досвідом з колегами з інших підприємств суттєво підвищить кваліфікацію персоналу КП.

Впровадження ефективних систем внутрішнього контролю та проведення регулярних аудиторських перевірок посилить контроль ведення

обліку і формування фінансової звітності. А, також дозволить виявляти та усувати помилки та порушення на ранніх стадіях. Регулярне проведення незалежного аудиту фінансової звітності і оприлюднення аудиторського висновку привабить інвесторів у КП. Аналіз ефективності облікової системи та впровадження необхідних коригувань, сприятимуть підвищенню рівня організації бухгалтерського обліку в КП.

Забезпечення широкого доступу до інформації про фінансово-господарську діяльність комунальних підприємств, оприлюднення фінансової звітності на офіційному сайті КП, забезпечить прозорість та відкритість інформації для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Також, сприятиме збереженню прозорості та відкритості, проведення громадських слухань з питань фінансової діяльності підприємства і співпраця з громадськими організаціями для забезпечення громадського контролю.

Запропоновані заходи дозволять: підвищити якість обліку, його забезпечити достовірність, своєчасність та повноту облікової інформації; збільшити прозорість (забезпечити відкритість фінансової інформації для громадськості та зацікавлених сторін); покращити прийняття управлінських рішень (надати керівництву підприємства достовірну та актуальну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень); зменшити витрати КП, а саме оптимізувати облікові процеси та знизити витрати на ведення обліку.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В КП «ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА ОДЕСИ»

2.1. Характеристика КП «Теплопостачання міста Одеси»

Для проведення економічного аналізу та практичного дослідження обліку та контролю у магістерській роботі, як об'єкт дослідження, було обрано комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси» (КП «ТМО»). Виробничі потужності підприємства зосереджені за адресою: Україна, Одеська область, місто Одеса, вулиця Балківська, будинок 1Б.

Комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси» було створено у 2006 році шляхом об'єднання «Одестеплокомуненерго» та «Одесатеплоенерго». Згідно з рішенням Одеської міської ради, комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси» є правонаступником усіх прав та обов'язків ліквідованих комунальних підприємств «Одестеплокомуненерго» та «Одесатеплоенерго» [28].

На підставі рішення Одеської міської ради від 27 червня 2006 року №101-V, з метою підвищення ефективності управління та забезпечення стабільного теплопостачання міста, було здійснено об'єднання двох комунальних підприємств, внаслідок чого з 1 листопада 2006 року розпочало свою діяльність КП «Теплопостачання міста Одеси». Об'єднання зусиль та знань дозволило створити потужну компанію, яка стала лідером на ринку теплопостачання Одеси. Об'єднання компаній дало можливість забезпечити стабільне теплопостачання міста та сприяти його подальшому розвитку.

Метою діяльності підприємства, визначеною статутом, є забезпечення стабільного теплопостачання міста, задоволення потреб споживачів у тепловій енергії, отримання прибутку для фінансування подальшого розвитку виробництва та соціальних програм для працівників підприємства (додаток А).

Код виду діяльності, який обирає підприємство, визначає рамки його господарської діяльності, впливає на те, як будуть класифікуватися його фінансові операції та розраховуватися фінансові показники. Це, у свою чергу, впливає на податкову звітність, статистичну інформацію та загальне фінансове облікування підприємства.

Основним видом діяльності виступає 35.30 - Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря. Пропонуємо розглянути усі види діяльності, у яких спеціалізується обране для дослідження підприємство на рис. 2.1.



Рис. 2.1. Офіційно зареєстровані КВЕДи КП «Теплопостачання міста Одеси»

Джерело: складено авторкою за джерелом [28]

КП «Теплопостачання міста Одеси» - це сучасне підприємство, яке постійно удосконалюється. Воно займається виробництвом та доставкою тепла до будинків одеситів, використовуючи найновіші технології. Завдяки модернізації обладнання та впровадженню енергозберігаючих рішень

підприємство стало одним з лідерів галузі в регіоні. Підприємство активно впроваджує сучасні технології, такі як безканальне прокладання теплових мереж та енергозбереження, що дозволяє підвищити надійність та ефективність теплопостачання.

Завдяки постійному оновленню обладнання та впровадженню інноваційних технологій, підприємство забезпечує високу якість послуг та мінімізує негативний вплив на довкілля. Сьогодні КП «Теплопостачання міста Одеси» - це зразок сучасного енергетичного підприємства

Інфраструктура підприємства охоплює розгалужену мережу теплопостачання, що включає 11 потужних районних та квартальних котелень, 137 менших котелень, понад 780 км теплових магістралей та 127 центральних теплових пунктів, а також необхідні адміністративні та виробничі приміщення.

Наказом директора № 292 від 21.12.2021 року було затверджено організаційну структуру КП «ТМО», яка визначає склад підрозділів, їх функції, взаємодію та підпорядкованість. Цей документ є основою для ефективної роботи підприємства (рис. 2.2).

КП «Теплопостачання міста Одеси» має класичну ієрархічну структуру управління за лінійно-штабним принципом. На вершині цієї структури знаходиться директор підприємства, який підзвітний міській раді Одеси. Кожен підрозділ підприємства має свого керівника, який безпосередньо підпорядковується директору, забезпечуючи чітку ланцюжок командування та відповідальності.

Ієрархічна структура підприємства побудована таким чином: на вершині знаходиться директор, який приймає стратегічні рішення. Безпосередньо йому підпорядковані заступники, відповідальні за різні функціональні напрямки (розвиток, фінанси, виробництво). Кожен заступник очолює відповідний відділ, який, у свою чергу, може бути поділений на менші підрозділи. Керівники нижчих рівнів отримують завдання від вищого керівництва та забезпечують їх виконання.

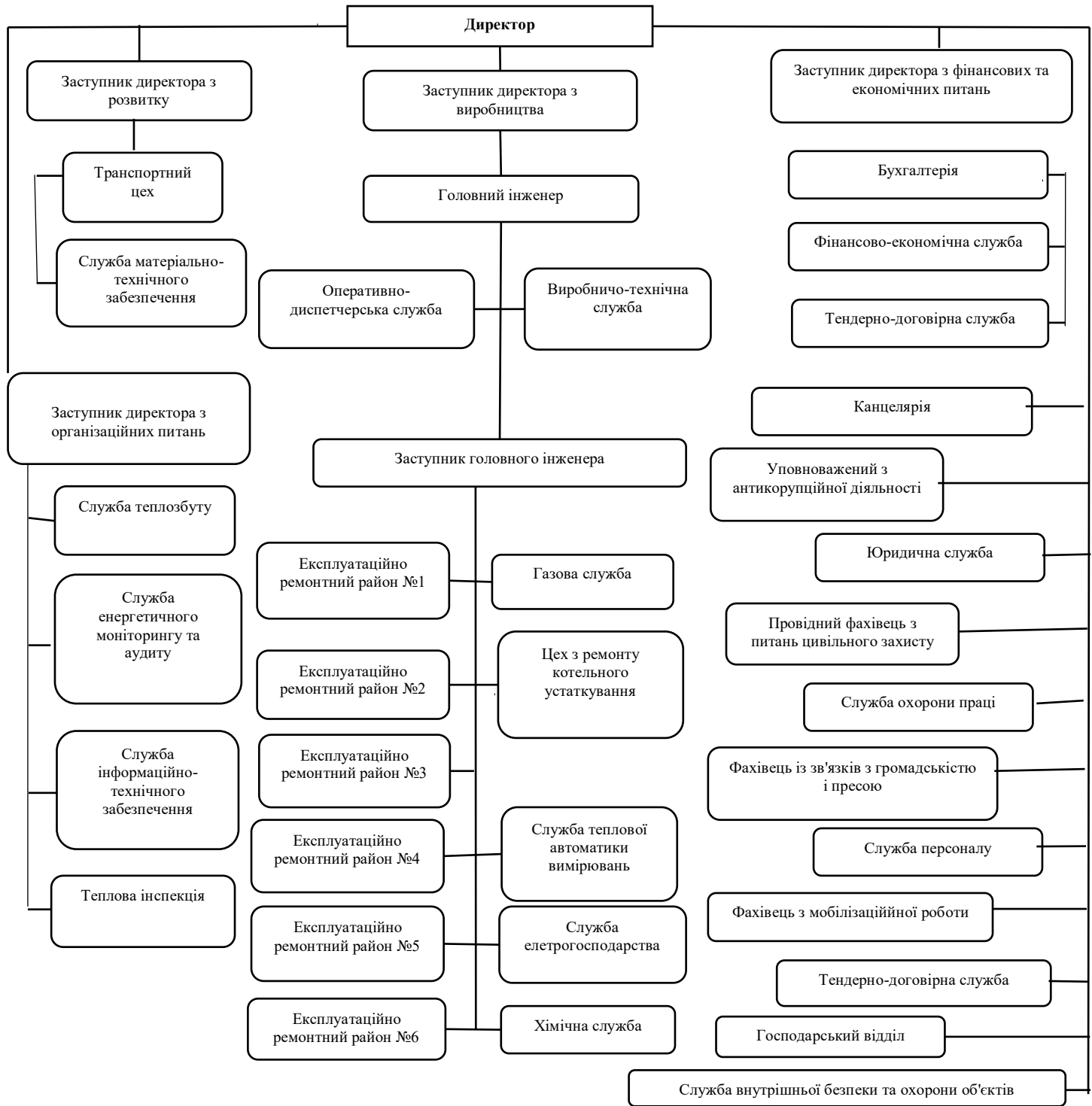


Рис. 2.2. Організаційна структура КП «ТМО»

Джерело: складено авторкою за джерелом [28]

Лінійні менеджери підприємства отримують необхідну підтримку від функціональних підрозділів, таких як бухгалтерія, юридичний відділ та

відділ кадрів. Ці підрозділи забезпечують лінійних менеджерів інформацією, аналітичними матеріалами та інструментами, необхідними для ефективного управління. Виконавці, що займають найнижчий рівень ієрархії, відповідають за безпосереднє виконання операційних завдань відповідно до отриманих інструкцій.

З моменту заснування підприємства відбулося 14 змін керівництва. Середня тривалість каденції одного керівника становила приблизно 1 рік та 3 місяці. Починаючи з 2019 року, керівником КП «Теплопостачання міста Одеси» є Ганна Іваніва Позднякова., яка є випускницею ОНЕУ за спеціальністю 071 «Облік та аудит». Вона є незмінним лідером підприємства, що керує всіма аспектами його діяльності. Директор є керівником великого колективу з понад 2050 висококваліфікованих фахівців, який відповідає за загальне управління підприємством [28].

Відповідно до вимог законодавства, компанія має статутний капітал, що становить 5000 гривень. Цей капітал формується за рахунок майна, прав на природні ресурси, кошти та інші активи. Важливо зазначити, що все майно підприємства є власністю територіальної громади міста Одеси. На балансі компанії обліковується 4 об'єкти нерухомості, 1 земельна ділянка та автопарк з 29 транспортних засобів.

Підприємство надає послуги широкому колу споживачів, від промислових гігантів до звичайних домогосподарств. Для зручної взаємодії з клієнтами створено онлайн-платформу, яка дозволяє відстежувати споживання, оплачувати рахунки та отримувати консультації.

Клієнти можуть отримати всю потрібну інформацію про послуги та тарифи на офіційному сайті підприємства. Особистий кабінет споживача спрощує процес взаємодії з підприємством та робить його більш прозорим. Такий підхід робить взаємодію з підприємством максимально зручною та прозорою.

З великими промисловими та комерційними об'єктами, як правило, укладаються довгострокові контракти, що передбачають стабільне

постачання теплової енергії та спільне користування тепломережами. Довгострокові угоди, що передбачають гарантії постачання тепла та спільне використання теплової інфраструктури, є типовими для великих споживачів, таких як заводи, офіси та наукові заклади.

З метою реалізації продукції та послуг підприємство активно використовує тендерні майданчики, зокрема Prozorro, де розміщує детальну інформацію про свої пропозиції. Участь у тендерах на платформі Prozorro дозволяє підприємству конкурувати за державні та комерційні замовлення. Використання Prozorro забезпечує прозорість та відкритість тендерних процедур. Електронна система Prozorro спрощує та прискорює процес проведення тендерів.

Основна мета підприємства при участі в тендері полягає в тому, щоб довести свою здатність виконати замовлення якісно та за оптимальною ціною. Підприємство прагне довести, що його пропозиція найповніше відповідає потребам та вимогам замовника. Підприємство формує свою пропозицію з урахуванням усіх критеріїв, важливих для замовника, включаючи якість, ціну, терміни виконання та інші фактори.

На підприємстві створено спеціалізований тендерно-договорний відділ, який відповідає за організацію та проведення всіх закупівель через електронну платформу. Завдяки централізації закупівель та професійному підходу відділу вдається забезпечити ефективну взаємодію з постачальниками та оптимізувати витрати підприємства.

Серед найбільших замовників комунального підприємства, з якими співпраця відбувається через тендерну систему, можна виділити різні комунальні заклади та освітні заклади. Детальний перелік таких замовників наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні покупці послуг КП «ТМО» за допомогою участі в тендерах

ТОП	Замовник
1	2
1.	КУ «Центр фінансування та господарської діяльності закладів та установ системи освіти Пересипського району м. Одеси»
2.	КУ «Центр фінансування та господарської діяльності закладів та установ системи освіти Хаджибейського району м. Одеси»
3.	КУ «Центр фінансування та господарської діяльності закладів та установ системи освіти Приморського району м. Одеси»
4.	Департамент освіти та науки Одеської міської ради
5.	КУ «Центр фінансування та господарської діяльності закладів та установ системи освіти Київського району м. Одеси»
6.	Одеський національний медичний університет
7.	Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
8.	Державна установа «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова Національної Академії Медичних Наук України»
9.	Національний університет «Одеська морська академія»

Джерело: складено авторкою на підставі джерела [28]

Таблиця 2.1 містить перелік найбільших комунальних установ та освітніх закладів, які є замовниками послуг комунального підприємства та взаємодіють з ним через тендерну систему. Ціни на продукцію, роботи та послуги підприємства визначаються відповідно до державних тарифів, а також тарифів, затверджених комітетом Одеської міської ради.

Серед компаній-конкурентів, що також займаються постачанням пари, гарячої води та кондиційованого повітря, та мають найбільший виторг є: КП «Київтеплоенерго»; КП «Теплоенерго»; ПРАТ «Харківська ТЕЦ-5»; КП «Харківські теплові мережі»; КП «Житомиртеплокомуненерго»; КОНЦЕРН «Міські теплові мережі»; КП ВМР «Вінницяміськтеплоенерго»; КП «Харківські теплові мережі»; ДКП «Луцьктепло». Тендерна система ТМО дозволяє співпрацювати з широким колом постачальників, серед яких найбільші компанії області і країни. Основними партнерами ТМО у процесі

закупівель, визначених за результатами тендерних процедур, є компанії, перелік яких наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні постачальники сировини, матеріалів і послуг КП «ТМО» за допомогою участі в тендерах

ТОП	Замовник
1	2
1.	ТОВ «Одеська обласна енергопостачальна компанія»
2.	ТОВ «Лайф Енерджі Груп»
3.	АТ «ДТЕК Одеські електромережі»
4.	ТОВ «Енерго-резерв»
5.	ТОВ «Торговий дім Трубоізолюкомплект»
6.	ТОВ «Енергоресурс-монтаж»
7.	ТОВ «Окко-постач»
8.	ПП «Теплоком»
9.	ТОВ «Спецстрой»
10.	ТОВ «Альянс»

Джерело: складено авторкою. на підставі джерел [28]

Розглянемо ключові економічні показники, що розкривають інформацію про КП представлені в таблиці 2.3. Вони демонструють позитивну динаміку діяльності КП «Теплопостачання міста Одеси» за аналізований період, що свідчить про ефективність його роботи у період з 2021 по 2023 роки.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2023 році збільшився на 14,43% у порівнянні із 2021 роком. Позитивним фактом необхідно відмітити, що незначно зменшилася собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у 2023 році на 0,88% у порівнянні із 2021 роком. У 2023 році підприємство отримало збиток у сумі (147491) тис.грн, на відміну від попередніх років, коли підприємство було прибутковим: у 2021 році прибуток – 158864 тис.грн, у 2022 році – 77312 тис.грн.

Таблиця 2.3

Основні економічні показники, що визначають розмір підприємства за
2021-2023 роки

(тис.грн.)

№	Показники	Роки			Відхилення	
		2021	2022	2023	(+,-)	2022 рік у % до 2020 року
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1516062	1873414	1734782	218720	114,43
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2304574	2327052	2284336	20238	99,12
3	Валовий прибуток (збиток)	(788512)	453638	549554	1338066	-69,70
4	Чистий прибуток (збиток)	158864	77312	(147491)	(-306355)	-92,84
5	Середньооблікова чисельність працівників	2361	2373	2327	-34	98,56
6	Середньорічна вартість необоротних активів	713980	738400	825379	111399	115,60
7	Середньорічна вартість оборотних активів	1073732	1267882	1289544	215812	120,10
8	Коефіцієнт віддачі основних засобів	2,12	2,54	2,10	-0,02	98,98
9	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,41	1,48	1,35	-0,07	95,28
10	Продуктивність праці	642,13	789,47	745,50	103,37	116,10
11	Рентабельність продукції, %	65,7	80,51	75,94	10,16	115,44

Джерело: показники розраховані автором на підставі даних фінансової звітності (додатки Б, В, Г, Д, Е, Ж)

Середньорічна чисельність працівників у 2023 році зменшилася на 34 працівника у порівнянні із 2021 роком і склала: у 2023 році – 2327 чол, у 2022 році – 2373 чол, у 2021 році – 2361 чол.

За результатами розрахунків табл. 2.3 видно, що на 15,6% (+111399 тис.грн) збільшилася середньорічна вартість основних засобів, їх вартість у 2023 році склала 825379 тис.грн. Ми бачимо, що на 20,10% (+215812 тис.грн) збільшилася середньорічна вартість оборотних активів, їх вартість склала у 2023 році 1289544 тис.грн.

Фондовіддача - показник ділової активності компанії, який демонструє ефективність використання основних засобів підприємства. Значення показника говорить про те, скільки продукції вироблено та скільки надано послуг на кожен гривню фінансових ресурсів вкладену в основні засоби.

Коефіцієнт фондовіддачі і коефіцієнт оборотності оборотних активів свідчать про не до кінця використаний ресурс і основних засобів, і запасів. Так на 1 грн основних засобів у 2023 році було отримано 2,10 грн чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), у 2021 році цей показник складав 2,12 грн. Залишається ще резерв використання цих активів.

Продуктивність праці у 2023 році в порівнянні із 2021 роком збільшилася на 16,10%, на 1 працівника у 2023 році було вироблено 745,50 тис.грн чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а у 2021 році 642,13 тис.грн.

Рентабельність продукції - розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до собівартості і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності. Рентабельність продукції у 2023 році склала 75,94%, на 10,16% більше, чим у 2021 році – 65,7%.

2.2. Організація обліку у КП «Теплопостачання міста Одеси»

Формування структурних взаємовідносин у бухгалтерському обліку – це процес створення ефективної системи обліку, яка відображає всі аспекти діяльності підприємства та забезпечує користувачів достовірною та повною інформацією. Цей процес є надзвичайно важливим, оскільки від нього залежить успішне функціонування всього підприємства. Правильно побудована система обліку дозволяє керівництву оперативно отримувати потрібну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і легко інтегрується з іншими інформаційними системами підприємства, такими як системи управління матеріальними засобами, трудовими і фінансовими. Це дозволяє оптимізувати виробничі процеси, знизити витрати та збільшити прибуток.

У КП «Теплопостачання міста Одеси» побудована якісна система обліку, яка забезпечує достовірність фінансової звітності, бо вона є основою для прийняття рішень інвесторами, кредиторами та іншими зовнішніми користувачами. Структура обліку у КП «ТМО» спрощує облікові процеси, зменшує кількість помилок і підвищує продуктивність праці обліковців. Зформована у КП «ТМО», згідно із потребами і ресурсами підприємства, система обліку легко інтегрується з іншими інформаційними системами підприємства, такими як системи управління запасами, виробництва і реалізації послуг тощо. Система обліку у КП «ТМО» повністю відповідає вимогам чинного законодавства, що забезпечує правомірність ведення господарської діяльності.

Процес організації обліку у КП «ТМО» починається з розробки та затвердження системи посад та штатного розкладу. Це фундамент, на якому будується система обліку комунального підприємства. Штатний розклад чітко визначає, хто відповідає за які облікові завдання. Це дозволяє уникнути дублювання функцій та розподілити робоче навантаження між працівниками. Виходячи зі штатного розкладу, формуються вимоги до кваліфікації

обліковців. Завдяки штатному розкладу у КП «ТМО» оптимізовані витрати на оплату праці, підібрана оптимальна кількість працівників і вони розподілені за категоріями. Штатний розклад дозволяє контролювати виконання облікових завдань кожним працівником бухгалтерії, що підвищує відповідальність та ефективність роботи.

У КП «Теплопостачання міста Одеса» організацію бухгалтерського обліку здійснює головний бухгалтер. В окремих випадках керівник бухгалтерії може делегувати ці функції заступнику. Помічник головного бухгалтера у КП «Теплопостачання міста Одеса» – провідний бухгалтер. На посаді керівника одного зі структурних підрозділів закладу, головний бухгалтер підпорядковується директору КП. Права та обов'язки головного бухгалтера регулюються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також посадовою інструкцією. Згідно з обліковою політикою підприємства головний бухгалтер підзвітний особисто директору, призначений особою власника відповідно до його обов'язків.

За розпорядженням керівництва, головний бухгалтер наділяється правом другого підпису, який він ставить на первинних бухгалтерських документах, реєстрах бухгалтерського обліку та відповідних формах звітності. Накази головного бухгалтера, які стосуються організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є обов'язковими для виконання всіма працівниками підприємства. Правила внутрішнього регулювання обліку надання послуг базуються на обліковій політиці установи. Наказ про облікову політику – додаток Л.

Бухгалтерський облік у КП «ТМО» ведеться за міжнародними стандартами фінансової звітності, з 2019 року підприємство зробило трансформацію фінансової звітності. Попередньо, до переходу, у 2018 році був проведений зовнішній аудит фірмою «Крестон». Аудиторський висновок за 2018 рік оприлюднений на сайті КП (додаток М).

Фінансова звітність підприємства складена відповідно до МСФЗ (додатки Б, В, Г, Д, Е, Ж). Згідно з МСФЗ фінансова звітність КП «ТМО» є

достовірною, релевантною та повною. Це означає, що інформація, яку містить звітність, відображає реальний фінансовий стан комунального підприємства і є корисною для прийняття економічних рішень.

Враховуючи специфіку діяльності комунального підприємства, для ведення обліку і формування фінансової звітності комунальне підприємство використовує такі міжнародні стандарти:

1. МСФЗ 1 «Представлення фінансової звітності»: Цей стандарт визначає загальні вимоги до подання фінансової звітності, включаючи структуру, зміст та порядок складання фінансових звітів.

2. МСФЗ 2 «Запаси»: Цей стандарт регулює облік запасів, які є на балансі досліджуваного комунального підприємства: паливно мастильні матеріали, газ, мазут, матеріали та запчастини в асортименті для ремонту тепломереж, товари (теплові лічильники і різного роду прибори) та інші запаси, які необхідні для повноцінного і якісного надання послуг теплопостачання населенню.

3. Облік основних засобів ведеться згідно із МСФЗ 16, який визначає основні засоби як активи, які: утримуються для використання у виробництві товарів або наданні послуг, для здачі в оренду або для адміністративних цілей; очікується, що вони будуть використовуватися протягом більше одного періоду.

4. МСФЗ 16 «Оренда». Цей стандарт має особливе значення для комунального підприємства, оскільки часто використовують орендовані активи (наприклад, будівлі, транспорт). Він визначає, як обліковувати операційну та фінансову оренду.

5. МСФЗ 15 «Доходи від контрактів із клієнтами»: Цей стандарт визначає, як визнавати доходи від контрактів із клієнтами. Він є важливим для комунальних підприємств, оскільки вони надають послуги споживачам.

6. Основним МСФЗ, який регулює облік зобов'язань, є МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи».

Дотримання МСФЗ забезпечує високу якість фінансової інформації КП «ТМО», що є важливим для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Використання МСФЗ сприяє прозорості діяльності комунального підприємства.

Облік на підприємстві децентралізований та має достатній рівень автоматизації. Господарські операції обліковуються у програмі «ІТ-підприємство», а податкові накладні та фінансова звітність складаються і подаються через програму «М.Е.Дос». Крім цього служба теплосбуту використовує спеціалізований комплекс «БІАС».

Розглянувши документальне оформлення операційних витрат та особливості обліку КП «ТМО», можна зробити висновок, що бухгалтерський облік є повністю автоматизованим та здійснюється в обліковій програмі. У програмі збираються та містяться всі облікові дані, внесені на підставі первинних документів, та формуються усі необхідні звіти на підставі даних синтетичного та аналітичного обліку

КП «Теплопостачання міста Одеса» застосовує меморіально-ордерну форму обліку, дотримуючись вимог чинного законодавства України. Меморіально-ордерна форма обліку у КП «ТМО» дозволяє забезпечити єдиний підхід до обліку господарських операцій відповідно до чинних нормативних документів.

Меморіально-ордерна форма обліку передбачає систематизацію первинних документів за датами здійснення господарських операцій. Після перевірки та прийняття до обліку, ці документи узагальнюються у меморіальних ордерах-накопичувальних відомостях. Кожному такому ордеру надається номер, що забезпечує їх послідовну нумерацію та полегшує подальший облік. Меморіальні ордери – накопичувальні відомості у КП «ТМО» формуються не пізніше третього числа місяця, наступного за звітним. Вони підписуються особою, що склала запис у меморіальному ордері, і головним бухгалтером. Усі меморіальні ордери повинні бути реєстровані в книзі «Журнал-головна», де облік ведеться в розрізі субрахунків.

КП «Теплопостачання міста Одеса» здійснює детальний аналітичний облік усіх господарських операцій у спеціальних облікових реєстрах. Щоб бути відображеними в обліку, первинні документи повинні бути оформлені правильно та в повному обсязі. У разі виявлення помилок чи неточностей у документах, вони повертаються контрагенту для виправлення протягом двох робочих днів.

КП «Теплопостачання міста Одеса» здійснює детальний аналітичний облік усіх господарських операцій у спеціальних облікових реєстрах. Щоб бути відображеними в обліку, первинні документи повинні бути оформлені правильно та в повному обсязі. Для контролю точності облікових записів регулярно складаються оборотні відомості, які порівнюють дані синтетичного та аналітичного обліку. У разі виявлення розбіжностей, проводитиметься додаткова перевірка та коригування.

Для забезпечення точності обліку у КП «Теплопостачання міста Одеса», результати за аналітичними рахунками щомісяця порівнюються із даними «Журналу-Головної», що формується не пізніше 5-го числа наступного місяця (додатки Н, П, Ш, Ж1).

Відповідно до облікової політики КП «Теплопостачання міста Одеса», кожен окремий основний засіб та нематеріальний актив обліковується як самостійна одиниця (додатки Р, С, Т, У, Ф, Ц, Ч). Групування цих активів в аналітичному обліку здійснюється відповідно до встановлених правил. У КП «Теплопостачання міста Одеса» нарахування амортизації виконується протягом терміну корисного використання (експлуатації) об'єкта. Тривалість амортизації визначається КП при введенні цього об'єкта в актив та призупиняється на період модернізації, реконструкції, дообладнання, добудови, технічного обслуговування та інших причини.

У КП «Теплопостачання міста Одеса» первісна (переоцінена) вартість основних засобів може бути збільшена на суму витрат пов'язаних з модернізацією і ремонтом об'єкта, що здійснюється в порядку, встановленому податковим законодавством. Вибуття основних засобів у КП

«Теплопостачання міста Одеса» здійснюється відповідно до чинного законодавства України та порядку нарахування амортизації основних засобів, що належать органу місцевого самоврядування міста.

Відповідно до облікової політики КП «Теплопостачання міста Одеса», визначення вартості та початкового обліку товарно-матеріальних цінностей залежить від того, яким чином вони надійшли на підприємство. Для кожного виду матеріальних цінностей бухгалтер визначає окрему одиницю обліку, керуючись міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ 2).

Аналітичний облік руху запасів у КП «Теплопостачання міста Одеса» ведеться за номенклатурними групами (додатки Ю, Я, А1, Б1, Г1, Д1). Для забезпечення комплексного контролю за рухом матеріальних цінностей облік здійснюється:

1. У бухгалтерському обліку – у кількісно-вартісному вираженні, що дозволяє оцінити вартість залишків та витрат;
2. На складах – у кількісному вираженні за допомогою карток складського обліку, що забезпечує оперативний контроль за наявністю запасів;
3. У структурних підрозділах КП – також у кількісному вираженні, що дозволяє відстежувати споживання матеріалів безпосередньо під виробництва теплоенергії.

КП «ТМО» використовує метод середньозваженої для оцінки запасів при їх використанні (продажу тощо).

Підприємство класифікує дебіторську заборгованість як актив за умови, що існує висока ймовірність отримання майбутніх економічних вигод, пов'язаних із цією заборгованістю. Момент визнання дебіторської заборгованості як активу збігається з моментом визнання доходу від реалізації товарів, робіт чи послуг. При першому визнанні дебіторська заборгованість оцінюється за її чистою реалізаційною вартістю, тобто за сумою, яку очікується отримати в обмін на майбутню економічну вигоду.

У КП «ТМО» короткострокова дебіторська заборгованість за надані послуги, роботи та товари обліковується за первісною вартістю. У підприємства КП «ТМО» величезна сума дебіторської заборгованості відображена в балансі – 495475 тис.грн на 31.12. 2023 року.

Для зручності аналізу та управління заборгованістю, у КП «ТМО» вона поділяється на класифікаційні групи за строками погашення. Такі групи можуть включати:

- 1 група: дебітори, які повинні погасити заборгованість протягом 12 місяців з моменту її виникнення;
- 2 група: дебітори зі строком погашення від 12 до 18 місяців;
- 3 група: дебітори зі строком погашення від 18 до 36 місяців;
- 4 група: дебітори зі строком погашення понад 3 роки.

Для забезпечення об'єктивного відображення фінансового стану у КП «ТМО» щорічно на дату складання річної фінансової звітності створюється резерв сумнівних боргів з дебіторської заборгованості за послуги, роботи та товари. Особливу увагу приділяють дебіторам-населенню. Для них резерв розраховується на основі класифікації заборгованості за строками погашення. Кожній такій групі присвоюється свій коефіцієнт сумнівності, що відображає ймовірність непогашення заборгованості.

КП «Теплопостачання міста Одеса» дотримується міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) під час обліку зобов'язань. Зобов'язання визнається в обліку, якщо існує ймовірність того, що підприємство буде змушене передати економічні вигоди в майбутньому внаслідок минулих подій. Для кожного зобов'язання здійснюється оцінка, і його вартість визначається за сумою, необхідною для погашення зобов'язання у звичайних умовах бізнесу. Аналітичний облік зобов'язань ведеться детально з виділенням кожного постачальника та підрядника за кожним договором. Такий підхід забезпечує точний контроль за зобов'язаннями підприємства та дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики.

Усі обов'язкові платежі до бюджету, передбачені чинним законодавством, відображаються у бухгалтерському обліку на рахунку 64 «Розрахунки за обов'язковими платежами». Конкретно, виплати до бюджету, які не належать до основних податків (НДС, налог на прибуток тощо), відображаються у розшифровці «Інші податки та платежі». Рух заборгованості за цими платежами фіксується на відповідних рядках балансу 1135 і 1620. Крім того, на субрахунку 663 ведуться окремі записи про виплати соціальної допомоги, які не є частиною заробітної плати працівників, наприклад, допомога з тимчасової непрацездатності.

Аванси, отримані від покупців та замовників, відображаються на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями» із записами в річній фінансовій звітності в рядку «Поточні зобов'язання за розрахунками з отриманих авансів».

Бухгалтерський облік у КП «Теплопостачання міста Одеса» є не лише інструментом фіксації господарських операцій, а й потужним інструментом управління. Завдяки якісному обліку комунальне підприємство отримує детальну та достовірну інформацію про свій фінансовий стан, результати діяльності та ефективність використання ресурсів. Ця інформація є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, оптимізації бізнес-процесів та підвищення ефективності роботи підприємства в цілому.

2.3. Напрями удосконалення системи обліку комунального підприємства

Облік та контроль на підприємствах комунальної власності є складним завданням, яке потребує комплексного підходу та врахування чисельних факторів і специфіки діяльності. Дуже часто в роботах науковців і практиків, що вивчають проблеми обліку комунальних підприємств ми зустрічаємо рекомендацію щодо недостатньої прозорості та відкритості інформації, а також відсутність єдиних стандартів.

У 2018 році з метою підвищення прозорості та міжнародного визнання, підприємство розпочало процес переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності, та пройшло процес адаптації своєї фінансової звітності до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Після переходу на МСФЗ КП «ТМО» переглядало та адаптувало свою облікову політику для відповідності вимогам нових стандартів. Що дозволяє підприємству забезпечувати цілісність та об'єктивність у фінансовому звітному процесі, що є ключовим для управління ризиками та забезпечення фінансової стабільності.

На відміну від багатьох вітчизняних підприємств, КП «Теплопостачання міста Одеса» веде облік і формує фінансову звітність за міжнародними стандартами (МСФЗ). КП «ТМО» дотримуються єдиних міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що спрощує порівняння та аналіз фінансової діяльності різних підприємств.

Завдяки веденню обліку за міжнародними стандартами, підприємство КП «ТМО» розміщає фінансову звітність на власному офіційному сайті підприємства <https://www.teplo.od.ua/>, у відкритому доступі. Це підкреслює прозорість та відкритості інформації для зовнішніх користувачів. Позитивним моментом є те, що інформація про фінансово - господарську діяльність комунальних підприємств є відкритою і доступною для громадськості міста Одеса.

Використання сучасних інформаційних систем дозволяє зменшити кількість помилок та підвищити ефективність обліку. На підприємстві КП «ТМО» використовується автоматизована система обробки облікових документів з використанням автоматизованої комп'ютерної системи бухгалтерського обліку «ІТ-підприємство», а також застосовує спеціалізований програмний комплекс «БІАС». Це дозволяє КП автоматизувати облікові процеси: покращити систему обліку, спростити збір, обробку та аналіз даних.

Одним із факторів, що впливає на зниження фінансових показників КП є недостатнє фінансування. На підприємстві є певні обмеження, щодо бюджетного фінансування пільгових категорій громадян. Дефіцит фінансування іноді ускладнює виконання основних функцій КП. Основною проблемою діяльності КП, що привела до збитків у 20203 році є затримка надходження оплати за надані послуги. Несвоєчасна оплата за надані послуги від споживачів призводить до погіршення фінансового стану підприємства в цілому. Ми рекомендували керівництву КП «ТМО» підвищувати кваліфікацію персоналу бухгалтерії, завдяки курсам, які проводяться на базі ОНЕУ. Проведення регулярних тренінгів та семінарів для працівників комунальних підприємств сприятиме реформуванню КП і веденню обліку на високому рівні.

Отримання прибутку підприємством, перш за все залежить від зменшення витрат, за рахунок їх оптимізації. Проведення постійного аналізу витрат та пошук можливостей для їх оптимізації сприятиме підвищенню показників ефективності підприємства, його прибутковості.

У підприємства КП «ТМО» дуже висока частка дебіторської заборгованості у загальній частке активів підприємства: на 31.12.2022 р. – 430413 тис.грн, на 31.12.2023 р. - 495475 тис.грн. Така велика сума дебіторської заборгованості не дозволяє вчасно отримувати оплату за вже надані послуги, що веде до того, що підприємство у свою чергу не може розрахуватися за сировину і матеріали надані з постачальниками.

Ми рекомендували підприємству посилити штрафні санкції до неплатників, або надавати знижку, тим клієнтам, які достроково сплачують послуги. Вирішення цих проблем є складним завданням, яке потребує спільних зусиль органів місцевого самоврядування, підприємств, громадськості та державних органів.

Багато європейських країн зіштовхувалися і продовжують стикатися з подібними проблемами в управлінні комунальними підприємствами. Але, враховуючи прагнення України до розвинутих західних країн, ми

рекомендували керівництву КП «ТМО» враховувати у стратегії розвитку підприємства приклади успішних практик. Наприклад, Скандинавські країни: відомі своїми ефективними системами управління комунальними послугами. Вони активно використовують сучасні технології, такі як смарт-міста, для оптимізації процесів та підвищення прозорості. Німеччина має розвинену систему муніципального управління, де комунальні підприємства часто є самостійними юридичними особами з високим рівнем автономії та відповідальності. В США деякі штати та міста запровадили успішні моделі управління комунальними послугами, засновані на засадах конкуренції та партнерства між державним та приватним секторами.

Ключовими елементами успішних моделей цих розвинутих країн є:

1. Прозорість та відкритість суспільства до комунального підприємства. А, саме: широкий доступ громадськості до інформації про діяльність комунальних підприємств, регулярні звіти та аудити.
2. Автоматизація процесів - використання сучасних інформаційних систем для збирання, обробки та аналізу даних.
3. Конкуренція - створення умов для конкуренції між різними постачальниками комунальних послуг.
4. Партнерство з приватним сектором, залучення приватних інвестицій та ноу-хау для модернізації комунальної інфраструктури.
5. Підвищення кваліфікації персоналу. Регулярні тренінги та навчання для працівників комунальних підприємств.
6. Ефективна система контролю - впровадження сучасних систем внутрішнього контролю та аудиту.

В Україні також здійснюються спроби вирішення проблем у обліку та контролі на комунальних підприємствах. Серед позитивних змін можна відзначити: децентралізацію, впровадження електронних систем, співпраця з міжнародними організаціями.

За рахунок децентралізації відбулася передача повноважень на місцевий рівень, що стимулює розвиток ініціатив та підвищує

відповідальність місцевої влади за управління комунальними підприємствами.

Впровадження електронних систем стимулює більшість комунальних підприємств переходити на електронний документообіг та використовувати програмні продукти для управління активами та фінансами.

Співпраця з міжнародними організаціями дає можливість залучити міжнародну технічну допомогу для підвищення ефективності управління комунальними підприємствами.

Проте, у КП залишаються ще багато проблем, які потребують вирішення:

1. Впровадження в КП програм енергоефективності; створення муніципальних інформаційних систем; партнерство з приватними компаніями.

Незважаючи на воєнний стан, необхідно переймати досвід тих міст України, які активно впроваджують програми з енергоефективності, що дозволяє знизити витрати на комунальні послуги та покращити екологічну ситуацію. Окрім цього, це дозволить використовувати альтернативні джерела енергії, враховуючи те, що багато існуючих енергосистем в українських містах пошкоджені або зруйновані обстрілами загарбників.

2. Створення муніципальних інформаційних систем, які розробляються для управління комунальними послугами, що дозволяє підвищити прозорість та ефективність роботи КП.

3. Партнерство з приватними компаніями: Деякі комунальні підприємства успішно співпрацюють із приватними компаніями для реалізації інвестиційних проектів. Тепломережі міста Одеса потребують постійного оновлення. Заміна основних засобів дороговартісна і потребує постійних інвестицій. Особливо дороговартісними є сучасні технології, які дозволяють економити, у майбутньому використанні, енергоресурси. Все це потребує оновлення і інвестицій в сучасне обладнання і новітні проекти.

РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ У КП «ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА ОДЕСИ»

3.1. Теоретичні аспекти і практика проведення контролю в комунальних підприємствах

Мета контролю комунального майна полягає у забезпеченні: дотримання законодавства, раціонального використання ресурсів, достовірності обліку та розробці ефективних стратегій управління майном. Контроль комунального майна спрямований на: гарантування законності, оптимізацію використання, забезпечення прозорості обліку та розробку заходів щодо підвищення ефективності управління майном.

Основні напрямки контролю комунального майна:

1. Правовий контроль. Перевірка відповідності управлінських рішень чинному законодавству та нормативно-правовим актам. Аналіз договорів оренди, купівлі-продажу та інших цивільно-правових угод. Оцінка законності проведення інвестиційних проектів. Контроль за дотриманням процедур проведення тендерів та конкурсів.

2. Фінансовий контроль. Перевірка достовірності фінансової звітності та бухгалтерського обліку. Аналіз фінансових показників діяльності комунальних підприємств. Оцінка ефективності використання бюджетних коштів. Контроль за виконанням бюджетних програм. Перевірка законності фінансових операцій та угод. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

3. Управлінський контроль. Оцінка ефективності системи управління комунальним майном. Аналіз бізнес-процесів та їх оптимізація. Оцінка ризиків та розробка заходів щодо їх мінімізації. Контроль за виконанням планів та програм розвитку.

4. Контроль за використанням майна. Перевірка цільового використання комунального майна. Оцінка стану майна та його збереження.

Контроль за проведенням інвентаризації. Аналіз ефективності використання орендованого майна.

5. Запобігання корупції та злочинам. Виявлення конфлікту інтересів. Проведення антикорупційних розслідувань. Запобігання незаконному привласненню, розтраті або зловживанню службовим становищем.

Використовують наступні методи контролю:

1. Документальна перевірка: аналіз первинних документів, договорів, актів, звітів.
2. Фактична перевірка: огляд майна, перевірка його технічного стану.
3. Опитування: з'ясування інформації у працівників комунальних підприємств, посадових осіб.
4. Аналітичні процедури: порівняння показників, розрахунок коефіцієнтів, трендовий аналіз.

Мета контролю комунальних підприємств: забезпечення законності та прозорості використання комунального майна; підвищення ефективності управління комунальним майном; попередження зловживань та корупції; захист інтересів громади.

Очікувані результати контролю КП: виявлення порушень законодавства та недоліків у роботі, якщо вони мають місце; розробка рекомендацій щодо усунення виявлених порушень; покращення ефективності використання комунального майна; збільшення доходів місцевих бюджетів; підвищення довіри громадськості до органів місцевого самоврядування.

Предметом контролю комунального майна виступають:

1. Основні засоби: Будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти, інвентар, багаторічні насадження тощо. Необхідно контролювати стан збереження, ефективність використання, відповідність облікових даних фактичному стану, дотримання правил технічної експлуатації (додатки Р, С, Т, У, Ф, Ц, Ч)

2. Оборотні активи: запаси сировини, матеріалів, готової продукції, грошові кошти, дебіторська заборгованість. Необхідно контролювати раціональність формування запасів, своєчасність оплати постачальників, ефективність управління дебіторською заборгованістю (додатки Ш, Ю, Я, А1, Б1, В1, Г1, Д1)

3. Витрати: виробничі, адміністративні, маркетингові, фінансові витрати. Необхідно контролювати обґрунтованість витрат, відповідність їх плану, дотримання нормативів (додатки Е1, Ж1)

4. Власний капітал: статутний капітал, додатковий капітал, нерозподілений прибуток. Необхідно контролювати відповідність розміру власного капіталу вимогам законодавства, зміни у його структурі.

5. Доходи комунального підприємства: доходи від реалізації продукції, робіт, послуг, інші операційні доходи, фінансові доходи. Необхідно контролювати повноту і своєчасність нарахування доходів, відповідність їх плановим показникам (додатки Б, В, Г, Д, Е, Ж, Е1, Ж1).

6. Зобов'язання: кредиторська заборгованість, резерви, відстрочені податкові зобов'язання. Необхідно контролювати своєчасність погашення заборгованості, обґрунтованість створення резервів.

7. Нематеріальні активи: патенти, ліцензії, ноу-хау, торговельні марки, авторські права. Контролюється ефективність використання нематеріальних активів, захист інтелектуальної власності.

8. Інвестиції: інвестиції у дочірні підприємства, асоційовані компанії, інші активи. Контролюється: ефективність інвестиційних проєктів, відповідність їх стратегічним цілям підприємства.

9. Управлінські рішення, а саме рішення щодо інвестицій, фінансування, персоналу, маркетингу. Контролюється: законність, обґрунтованість, відповідність стратегії розвитку комунального підприємства.

10. Під час перевірки використання майна перевіряється цільове використання майна, дотримання умов договорів оренди, концесії тощо. А, також відповідність фактичного використання майна його призначенню.

11. Під час перевірки відповідності процесу управління, перевіряються системи планування, обліку, контролю, аналізу, внутрішнього аудиту (або контролю). Результатом цього контролю є оцінка ефективності роботи систем управління, відповідність їх сучасним вимогам.

Джерела інформації для проведення контролю комунального майна: Положення та методичні документи щодо використання та збереження комунального майна; установчі документи (статут); упорядкування принципів обліку; основний журнал, облікові реєстри та первинні документи; річні рахунки установ, підприємств та організацій

Відповідно до ч. 3 та ч. 4 ст. 14 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» оприлюднення річної бухгалтерської звітності разом з аудиторським висновком є обов'язковим, зокрема для таких категорій суб'єктів господарювання: компанії, що представляють суспільні інтереси, у тому числі компанії - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах або цінні папери для яких відкрито розміщено, банки, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (у тому числі) фінансові установи та не- державні пенсійні фонди мікро- та малих компаній) та компанії, що на законних підставах належать великим компаніям), публічні акціонерні товариства, природні монополії на національному ринку та суб'єкти господарювання, які працюють у добувній промисловості.

У КП «ТМО» відсутня служба внутрішнього контролю, і контроль в основному здійснюється керівництвом, яке контролює діяльність своїх підлеглих. Для того, щоб оцінити стан підприємства, проводиться аудиторська перевірка, яку здійснює стороння організація. Підприємство отримує аудиторський звіт, в якому фіксуються існуючі проблеми та

рекомендації щодо шляхів їх усунення, які можуть допомогти підприємству покращити свою діяльність (додаток Л).

Для підтримки ефективної діяльності КП зобов'язані проводити внутрішній контроль. Внутрішній контроль допомагає КП досягати поставлених цілей за допомогою системного, оптимізованого підходу до оцінки та підвищення ефективності управління ризиками, контролю та корпоративного управління.

1. Основні завдання та функції внутрішнього контролю, права та обов'язки керівника та працівників внутрішнього контролю ведуть відповідно до чинного законодавства у попередньо затверджених документах внутрішнього контролю.

2. Документи внутрішнього контролю розробляються керівником підрозділу внутрішнього контролю відповідно до Положення про внутрішній контроль та охоплюють усі аспекти внутрішнього контролю. Керівник внутрішнього контролю періодично перевіряє документи внутрішнього контролю на предмет їх цілісності, контролю та відповідності діяльності внутрішнього контролю.

3. Найважливішими внутрішніми документами внутрішнього контролю є: Положення про внутрішній контроль; Посадові інструкції працівників відділу; внутрішні документи з питань здійснення; Програма забезпечення та підвищення якості.

Сутність проведення процедур внутрішнього контролю:

1. Діяльність контролю повинна здійснюватися відповідно до системних, послідовних та орієнтованих на ризик підходів визначення оцінки суб'єкта контролю та сприяти покращенню системи внутрішнього контролю та управлінню ризиками шляхом незалежності та об'єктивності.

2. Виконуючи процедури внутрішнього контроль досліджують та оцінюють системи менеджменту та внутрішнього контролю, у тому числі управління ризиками (фактично та наскільки це відповідає предмету, темі та цілям контролю).

Основні елементи системи внутрішнього контролю:

1. Контрольна середа - це сукупність факторів, що впливають на ставлення до контролю в організації (корпоративна культура, етика, організаційна структура).
2. Оцінка ризиків - ідентифікація та оцінка потенційних ризиків, які можуть вплинути на досягнення цілей організації.
3. Контрольні заходи - сукупність процедур, призначених для забезпечення дотримання встановлених політик та процедур.
4. Інформація та комунікація: система збору, обробки та поширення інформації, необхідної для ефективного функціонування системи внутрішнього контролю.
5. Моніторинг - регулярна оцінка ефективності системи внутрішнього контролю та вчасне виявлення необхідності внесення змін.

Типові процедури внутрішнього контролю:

1. Перевірка первинних документів - перевірка правильності оформлення та обґрунтованості первинних документів.
2. Звірка розрахунків: зіставлення даних бухгалтерського обліку з даними інших систем обліку (наприклад, банківських виписок).
3. Інвентаризація. Передбачає перевірку наявності та стану матеріальних цінностей (додаток В1).
4. Аналіз відхилень, а саме порівняння фактичних показників з плановими та виявлення причин відхилень.
5. Оцінка ефективності діяльності підрозділів: аналіз результатів роботи підрозділів та оцінка їх внеску у досягнення цілей організації.
6. Якщо є можливість у підприємства, рекомендуємо придбати програму за допомогою якою можна проводити процедуру контролю. Для підвищення ефективності внутрішнього контролю рекомендується використовувати спеціалізоване програмне забезпечення, яке дозволяє автоматизувати багато рутинних операцій, забезпечити збереження даних та полегшити процес аналізу інформації.

Для підтримки ефективної діяльності КП зобов'язані проводити процедури контролю. Процедури внутрішнього контролю є незалежною, об'єктивною діяльністю відділу внутрішнього контролю, покликані приносити користь КП та покращувати результати їх діяльності.

Внутрішній контроль – це сукупність методів та заходів, спрямованих на забезпечення достовірності фінансової звітності, ефективність використання ресурсів та дотримання законодавства. Процедура проведення внутрішнього контролю може відрізнятися залежно від розміру підприємства, специфіки його діяльності та обраної системи управління. Проте, існують загальні принципи та етапи, які необхідно враховувати.

Під час написання магістерської роботи, нами були проведені дослідження і практика проведення основних процедур внутрішнього контролю в КП «ТМО».

Етапи проведення внутрішнього контролю в КП «ТМО»:

1. Планування. Нами були визначенні цілі контролю: оцінка ефективності діяльності, виявлення ризиків, забезпечення дотримання нормативних вимог тощо. Вибір об'єктів контролю: визначили конкретні процеси і господарські операції, які будуть перевірятися. Нами був розроблений план контролю: детальний опис процедур, термінів проведення, відповідальних осіб та очікуваних результатів.

2. Проведення контролю. Перш за все ми провели збір інформації на підприємстві. Ми використовували різноманітні методи збору інформації: опитування співробітників, аналіз документів, спостереження за робочими процесами, проведення тестів контролів.

Виявили, що кожен рік проводиться інвентаризація на підприємстві КП «ТМО». Склад інвентаризаційної комісії затверджується наказом керівника підприємства, у січні місяці.

3. Оцінка системи контролю проводиться, як аналіз ефективності діючих систем контролю, виявлення недоліків та прогалин в обліку підприємства. Ми перевірили дані, щодо активів підприємства, їх склад і наявність на

31.12.2023 року, шляхом порівняння фактичних даних із даними бухгалтерії і внутрішніми документами.

1. На 31 грудня 2023 року на балансі КП «ТМО» обліковані нематеріальні активи: первісна вартість – 43260 тис грн., накопичена амортизація – 42174 тис.грн. Строк корисного використання встановлено на кожний об'єкт окремо. Амортизація нараховувалася прямолінійним методом.

2. Облік основних засобів ведеться згідно із МСФЗ 16, який визначає основні засоби як активи, які: утримуються для використання у виробництві товарів або наданні послуг, для здачі в оренду або для адміністративних цілей; очікується, що вони будуть використовуватися протягом більше одного періоду. На 31 грудня 2023 року на балансі КП «ТМО» обліковані основні засоби: первісна вартість – 1536521 тис грн., знос – 653691 тис.грн. Амортизація нараховувалася прямолінійним методом.

3. У підприємства є незавершені капітальні інвестиції, вартість яких становить 16513 тис.грн.

4. Запаси обліковуються відповідно до МСБО 2 «Запаси». Цей стандарт містить детальні вимоги щодо визнання, оцінки, а також обліку вибуття запасів. На 31 грудня 2023 року на балансі КП «ТМО» обліковані запаси, вартістю 160654 тис. грн. Запаси представлені у вигляді виробничих запасів і товарів. Запаси визнаються за первісною вартістю.

5. У підприємства КП «ТМО» велика сума дебіторської заборгованості за надані послуги, вона відображена в балансі в сумі 495475 тис.грн на 31.12. 2023 року. Що суттєво знижую фінансово-економічні показники підприємства.

4. Завершується процедура внутрішнього контролю складанням звіту про результати контролю, у якому відображаються виявлені відхилення, недоліки, ризики, а також рекомендації щодо усунення недоліків. Складений звіт надається керівництву підприємства для прийняття рішень щодо усунення виявлених недоліків і впровадження наданих рекомендацій.

При оцінці та наданні відповідних рекомендацій щодо системи управління слід враховувати ефективність управління, ступінь реалізації та досягнення певних цілей, якість відповідних завдань і функцій щодо суб'єкта контролю.

Проведення оцінювання та запропоновані рекомендації щодо системи внутрішнього контролю, мають досягати визначених завдань, ефективності фінансового управління, економічного використання активів, ефективності та надійності інформаційних систем і технологій, надійності. врахування та повноти фінансової та операційної інформації, дотримання законодавства та внутрішніх вимог щодо діяльності, що підлягає контролю.

За результатами проведеного контролю в КП «ТМО» можна зробити висновок, що облік і використання комунального майна є відповідне всім нормативним документам у межах законодавчої бази в Україні, у використанні комунального майна є резерви щодо їх ефективного та економічного використання, звітність підприємства є достовірною, формується на підставі МСФЗ і відповідає вимогам міжнародних стандартів, але рекомендовано підвищувати ефективність використання майна.

Важливо розуміти, що ефективність системи внутрішнього контролю залежить від залучення всіх співробітників підприємства, регулярного оновлення процедур та адаптації їх до змін у зовнішній та внутрішній среде.

3.2. Аналіз економічного стану КП «Теплопостачання міста Одеси»

Для оцінки економічного стану КП «Теплопостачання міста Одеси» проаналізуємо його фінансові показники за видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою. Наша мета – оцінити економічну ефективність КП «Теплопостачання міста Одеси».

Розуміння фінансового стану комунального підприємства «Теплопостачання міста Одеси» (КП «ТМО») є критично важливим для

оцінки ефективності його діяльності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для комплексного аналізу фінансового стану КП «ТМО» необхідно розглянути наступні групи показників:

1. Показники прибутковості:

А) Прибуток (збиток) від реалізації продукції (послуг). Цей показник відображає прямий результат операційної діяльності підприємства.

Б) Рентабельність власного капіталу показує, наскільки ефективно використовується власний капітал для отримання прибутку.

В) Рентабельність активів характеризує ефективність використання всіх активів підприємства для генерації прибутку.

Г) Маржинальний прибуток показує, яка частина виручки залишається після покриття змінних витрат.

2. Показники ліквідності:

А) Поточна ліквідність - оцінює здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів.

Б) Швидка ліквідність - показує, наскільки швидко підприємство може перетворити свої найбільш ліквідні активи у грошові кошти.

3. Показники фінансової стійкості:

А) Коефіцієнт автономії - характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Б) Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами - відображає частку власних оборотних коштів у загальній сумі оборотних активів.

Ми детально проаналізуємо ключові фінансові показники підприємства, щоб зрозуміти, як формується його прибуток. Особливу увагу приділимо ефективності використання ресурсів, тобто оцінимо, наскільки кожна гривня, інвестована у підприємство, приносить дохід.

На фінансовий результат КП «ТМО» впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники:

1. Внутрішні фактори: ефективність виробництва та збуту теплової енергії; структура витрат (енергоносії, заробітна плата, амортизація тощо); рівень зношеності основних фондів; ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю; системи обліку та контролю.

2. Зовнішні фактори: зміни тарифів на теплову енергію; ціни на енергоносії; погодні умови; економічна ситуація в Україні; політичні рішення; аналіз фінансової звітності.

Для проведення детального аналізу фінансового стану КП «ТМО» ми дослідили його фінансову звітність, яка включає: баланс (відображає фінансовий стан підприємства на певну дату), звіт про фінансові результати (показує доходи, витрати та прибуток (збиток) за певний період), звіт про рух грошових коштів (відображає зміни у грошових коштах підприємства за певний період).

Фінансові результати КП «Теплопостачання міста Одеси», відображені у таблиці 3.1 за 2023 рік, демонструють суттєве погіршення. Щоб зрозуміти причини такого спаду, необхідно розглянути як внутрішні чинники, пов'язані з діяльністю підприємства, так і зовнішні чинники. Серед останніх особливо виділяється повномасштабна війна в Україні, яка негативно вплинула на всі сфери економіки країни.

Таблиця 3.1

Аналіз показників, що формують фінансовий результат у КП «ТМО»

№	Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-)
1	2	3	4	5
1	Чистий дохід від реалізації продукції	1873414	1734782	-138632
2	Собівартість реалізованої продукції	2327 052	2284 336	-42716
3	Валовий прибуток, тис. грн	-453638	(-549554)	-95916
4	Адміністративні витрати	41521	45447	3926
5	Витрати на збут	0	0	0

Продовження табл.3.1

1	2	3	4	5
6	Прибуток від основної операційної діяльності	-495159	-595001	-99842
7	Інші операційні доходи	600050	648700	48650
8	Інші операційні витрати	425082	170973	-254109
9	Прибуток(збиток) від операційної діяльності	320191	117274	-202917
10	Інші доходи	44651	39753	-4898
11	Інші витрати	0	309	309
12	Інші фінансові доходи	516590	54093	-462497
13	Фінансові витрати	53122	123754	70632
14	Фінансовий результат до оподаткування	187928	(-147491)	-335419
15	Витрати (дохід) з податку на прибуток	-110616	0	110616
16	Чистий прибуток (збиток)	77312	(-147491)	-224803

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д)

За результатами табл. 3.1 видно, що діяльність підприємства була збиткова у 2023 році у порівнянні із 2022 роком: прибуток у 2022 році становив 77312 тис.грн, а у 2023 році – збиток (147491) тис.грн. Це відбулося із-за швидкого росту інфляції, спричинену війною,що призвело до підвищення цін на сировину та матеріали.

У порівнянні із 2021 роком, чистий дохід підприємства у 2022 та 2023 роках зріс, хоча обсяги виробництва залишилися на попередньому рівні. Тобто, збільшення доходу відбулося не за рахунок збільшення обсягів виробництва, а внаслідок зростання вартості самих послуг. Несплата споживачами комунальних послуг і інфляція привели КП до збитків

Інфляційні процеси в країні посприяли збільшенню тарифів на теплову енергію для споживачі, динаміка зміни ціни для споживачів відображена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Середньорічні тарифи за послуги КП «ТМО»
у період з 2020 по 2023 роки

Період	Середньозважені тарифи на транспортування теплової енергії, грн/Гкал(без ПДВ)		Середньозважені тарифи на постачання теплової енергії, грн/Гкал (без ПДВ)	
	для потреб населення, грн/Гкал (без ПДВ)	для потреб установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету грн/Гкал (без ПДВ)	для потреб населення, грн/Гкал (без ПДВ)	для потреб установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету грн/Гкал (без ПДВ)
1	2	3	4	5
вересень 2020	64,37	84,82	6,41	10,000
грудень 2021	393,95	471,04	18,46	25,39
грудень 2022	419,02	497,79	20,5	29,26
грудень 2023	509,32	613,73	21,98	30,81
березень 2024	508,81	650,03	22,41	34,82

Джерело: складено автором на підставі джерел [28]

У таблиці 3.2 продемонстрована вартість послуг з транспортування та постачання теплової енергії для побутових споживачів та установ, що фінансуються з державного або місцевого бюджету. Підвищення тарифів на теплову енергію може мати двояке вплив на фінансовий стан КП «Теплопостачання міста Одеси». З одного боку, збільшення тарифів призведе до зростання доходів підприємства, що позитивно позначиться на його фінансовому становищі та дозволить інвестувати у модернізацію обладнання та ремонтні роботи. З іншого боку, надмірне підвищення тарифів може призвести до зниження платоспроможності споживачів та соціальної напруги.

Швидке зростання тарифів на теплову енергію призвело до зростання дебіторської заборгованості КП «ТМО» через неможливість споживачів своєчасно оплачувати рахунки. Стійке зростання тарифів на теплову енергію, яке спостерігається протягом останніх років, у поєднанні з вимушеною міграцією населення, спричиненою військовими діями, призвело до значного

скорочення кількості споживачів теплової енергії, особливо в таких містах, як Одеса.

Структура активів підприємства у табл. 3.3 свідчить про значні проблеми з ліквідністю, оскільки значну частку його активів становить дебіторська заборгованість. Значна частка дебіторської заборгованості у структурі активів підприємства свідчить про високий рівень фінансових ризиків, пов'язаних із можливістю несплати боргів.

Таблиця 3.3

Аналіз динаміки складу та структури оборотних активів КП «ТМО»
за 2022-2023 роки

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Зміна (відхилення) за рік	
		тис. грн	% до підсумку	тис. грн	% до підсумку	суми, тис. грн	частки,
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Необоротні активи	750 330	38	900 429	40	150 099	1,91
1.1	Основні засоби	733 872	37	882 830	39	148 958	1,97
2.	Оборотні активи	1 223 947	62	1 355 142	60	131 195	(1,91)
2.1	Запаси	97 889	5	160 654	7	62 765	2,16
2.2	Дебіторська заборгованість	588 457	30	632 737	28	44 280	(1,75)
2.3	Грошові кошти та їх еквіваленти	132 099	7	110 284	5	(21 815)	(1,80)
3.	Витрати майбутніх періодів	516	0	899	0	383	0,01
4	Інші оборотні активи	404 986	21	450 568	20	45 582	(0,54)
5.	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
	Активи разом	1 974 277	100	2 255 571	100		

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д)

Аналіз даних таблиці 3.3 показує, що на кінець 2023 року підприємство має значні нереалізовані запаси на суму 160 654 тис. грн. Це свідчить про те, що фактичні обсяги реалізації послуг виявилися нижчими за прогнозовані. Ми бачимо, що підприємство стикається з проблемою низької рентабельності, оскільки собівартість наданих послуг перевищує суму їх реалізації. Це означає, що доходи від основної діяльності є недостатніми для покриття всіх витрат, включаючи виробничі, операційні та інші витрати.

Порівнюючи результати діяльності підприємства за 2022 та 2023 роки, можна спостерігати значне погіршення фінансового стану. Якщо в 2022 році було отримано чистий прибуток у розмірі 77 312 тис. грн. грн., то у 2023 році підприємство зазнало збитків у розмірі 147 491 тис. грн. грн. Таким чином, фінансовий результат погіршився на 224 803 тис. грн.

На рис. 3.1 відображено результати формування прибутку від звичайної діяльності базового підприємства, а діаграма 3.2 розкриває інформацію детальніше, як формується прибуток відповідно різним видам діяльності.

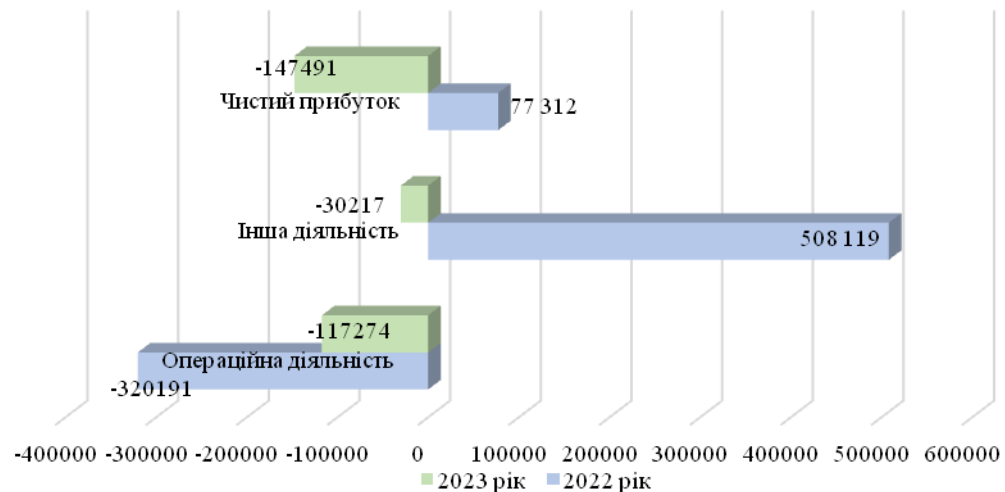


Рис. 3.1. Формування прибутку від звичайної діяльності підприємства

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д)

Підприємство веде операційну (основну операційну та іншу операційну діяльність) та іншу діяльність (інвестиційну та фінансову). Аналізуючи фінансові результати КП «Теплопостачання міста Одеси» за 2022 та 2023

роки, можна зазначити, що збитки від основної діяльності мали місце в обидва роки. Проте, у 2022 році позитивний фінансовий результат був забезпечений за рахунок прибутку від інших видів діяльності. У 2023 році ж ситуація погіршилася, оскільки збитки виникли не тільки від основної, а й від фінансової діяльності, що призвело до негативного чистого прибутку.

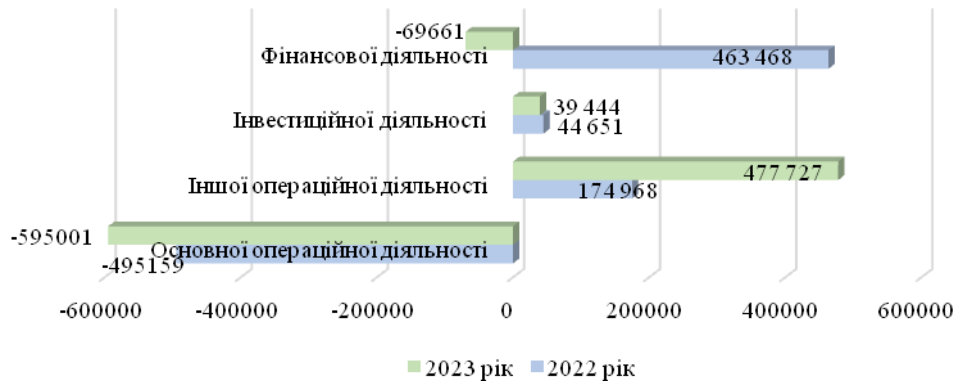


Рис. 3.2. Прибуток від різних видів діяльності за 2022-2023 рр.

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д)

Прибуток від звичайної діяльності – це фінансовий результат, який підприємство отримує від своєї основної діяльності, тобто від виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Він відображає ефективність підприємства в його основній сфері діяльності та є одним із ключових показників фінансового стану. Прибуток від звичайної діяльності є одним із найважливіших показників фінансового стану підприємства. Його формування залежить від багатьох факторів, які підприємство має постійно аналізувати та контролювати. Збільшення прибутку від звичайної діяльності є стратегічною метою для будь-якого підприємства, оскільки це забезпечує його стабільність і розвиток.

Фактори, що впливають на формування прибутку від звичайної діяльності: обсяг виробництва та реалізації, ціна реалізації, собівартість виробництва, ефективність управління, кон'юнктура ринку.

Професійне управління виробництвом, маркетингом, фінансами сприяє збільшенню прибутку підприємства. Попит на продукцію, ціни на сировину та матеріали, конкуренція також впливають на прибуток.

Розрахунок рентабельності важливий для аналізу ефективності діяльності підприємства. Він показує, наскільки ефективно компанія використовує свої ресурси для отримання прибутку, що важливо для інвесторів і кредиторів. Розрахунок рентабельності – це один із ключових інструментів фінансового аналізу. Рентабельність дуже важлива для інвесторів тому, що допомагає оцінити потенційний дохід від інвестицій. Висока рентабельність свідчить про фінансову стабільність компанії та її здатність виплачувати дивіденди. Для кредиторів важлива інформація про рентабельність тому, що вона показує, наскільки підприємство здатне обслуговувати боргові зобов'язання і висока рентабельність знижує ризики кредитування.

Для менеджменту підприємства рентабельність дозволяє оцінити ефективність прийнятих управлінських рішень і виявляє напрями для покращення фінансових результатів. Аналіз рентабельності дозволяє ідентифікувати як переваги, так і недоліки у діяльності підприємства, що є основою для розробки ефективних стратегій розвитку.

Розрахунки рентабельності підприємства відображені у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок показників рентабельності КП «ТМО»

	Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-)
1	2	3	4	5
1	Рентабельність основної операційної діяльності, %	-21	-26	-5
2	Рентабельність продаж, % від операційної діяльності	4,1	-8,5	-13

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д)

Як ми бачимо із розрахунків у таблиці 3.4 рентабельність основної операційної діяльності у 2023 році зменшилася на 5%, рентабельність продаж у 2023 році знизилася на 13%. Можна зробити висновок, що підприємство не може встановити ціни на достатньо високому рівні, щоб покрити витрати та забезпечити прибуток, це безпосередньо впливає на рентабельність продажів. Проте, існують й інші фактори, які можуть обмежувати можливості підвищення цін, наприклад, висока конкуренція, низький попит чи регулювання цін на тепло з боку держави.

Високі витрати також є значним фактором, який знижує рентабельність. Це стосується прямих витрат на виробництво (сировина, матеріали, заробітна плата), і непрямі витрати (оренда, комунальні послуги, маркетинг). Низька рентабельність основної операційної діяльності свідчить про те, що підприємство стикається з серйозними проблемами, такими як зменшення обсягів продажу, зростання витрат на виробництво та реалізацію, а також збільшення заборгованості клієнтів, що негативно впливає на фінансовий стан компанії.

Коли рентабельність основної діяльності на низькому рівні, це сигнал про те, що компанія не може ефективно перетворювати ресурси на прибуток через такі фактори, як зниження попиту на продукцію, неефективність виробничих процесів та проблеми з управлінням дебіторською заборгованістю.

Аналіз рентабельності є важливим, але для повної оцінки фінансового стану підприємства необхідно розглядати його в комплексі з іншими показниками. Ліквідність та платоспроможність – це два ключові показники, які доповнюють картину рентабельності. Ліквідність показує здатність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання за рахунок своїх активів. Низька ліквідність може свідчити про ризик неплатоспроможності, навіть якщо рентабельність висока. Платоспроможність – це ширше поняття, яке характеризує здатність

підприємства погашати всі свої зобов'язання, як короткострокові, так і довгострокові.

На нашу думку, важливо розглядати ці показники разом із рентабельністю тому, що рентабельність показує, наскільки ефективно підприємство генерує прибуток, але не дає відповіді на питання, чи може підприємство своєчасно розрахуватися зі своїми кредиторами. А, показники ліквідності та платоспроможності дозволяють оцінити фінансову стійкість підприємства та його здатність виживати в умовах нестабільності (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Аналіз ліквідності КП «Теплопостачання міста Одеси»

	Показники	На початок року	На кінець періоду	Зміна	Нормативне значення
	1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,06	0,04	-0,02	$\geq 0,2$
2	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,31	0,28	-0,03	≥ 1
3	Коефіцієнт загальної ліквідності	0,53	0,51	-0,01	≥ 2

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д)

За результатми розрахунку показників у таблиці 3.5, можна зробити наступні висновки:

1. У 2023 році коефіцієнт абсолютної ліквідності становив лише 4%, що означає, що компанія могла погасити грошовими коштами та їх еквівалентами лише 4% своїх короткострокових боргів. Це значно нижче нормативного показника у 20%, що свідчить про значні проблеми з ліквідністю. Порівняно з 2022 роком ситуація погіршилася на 2%.

2. Аналіз коефіцієнта швидкої ліквідності свідчить про зменшення резерву ліквідності підприємства. Хоча в минулому році компанія могла

погасити 31% своїх короткострокових боргів за допомогою готівки та дебіторської заборгованості, у поточному році цей показник знизився до 28%, що сигналізує про зростання ризиків неплатоспроможності та ускладнення з погашенням короткострокових зобов'язань.

3. Незважаючи на зростання коефіцієнта загальної ліквідності з 53% до 61%, підприємство все ще не досягло рекомендованого рівня 200%. Проте, така динаміка свідчить про позитивні зміни у структурі балансу та покращення фінансової стійкості.

Підприємство стикається з серйозною проблемою платоспроможності. Аналіз фінансових показників вказує на погіршення ситуації та нездатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання.

Аналіз коефіцієнтів автономії, фінансового ризику, мобільності та маневреності власного капіталу, а також коефіцієнта забезпеченості запасів є ключовим для оцінки фінансової стійкості підприємства та виявлення потенційних ризиків (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості

	Показники	На початок року	На кінець року	Зміна	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт автономії	-0,43	-0,41	0,02	$\geq 0,5$
2	Коефіцієнт фінансової залежності	-2,32	-2,44	-0,12	≥ 1
3	Коефіцієнт фінансового ризику	-3,32	-3,44	-0,12	≥ 1
4	Коефіцієнт мобільності	1,63	1,50	-0,13	варіюється в залежності від галузі
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,12	0,03	-0,09	$\geq 0,1$
6	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	-1,02	-0,15	0,87	≥ 1

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д)

Коефіцієнтний аналіз у таблиці 3.6 виявив, що підприємство протягом аналізованого періоду не дотримувалося оптимального рівня фінансової автономії. Активи компанії здебільшого фінансувалися за рахунок залучених коштів, що свідчить про високий рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування. Хоча у 2023 році спостерігається певне покращення цього показника, він все ще залишається нижчим за норму.

Аналіз коефіцієнтів фінансової залежності та фінансового ризику свідчить про критичну ситуацію на підприємстві. Низьке значення коефіцієнта фінансової залежності вказує на високу частку позикових коштів у структурі капіталу, що робить підприємство уразливим до зміни економічних умов. Крім того, високий рівень фінансового ризику підтверджує цю тенденцію та сигналізує про зростання ймовірності неплатоспроможності, пов'язаної з обслуговуванням боргових зобов'язань.

Аналіз фінансових показників свідчить про відсутність суттєвих заходів з боку підприємства для покращення його фінансової стійкості, незважаючи на погіршення ситуації у 2022 році. Погіршення коефіцієнта мобільності у 2023 році є наслідком збільшення частки малоліквідних активів (запасів та дебіторської заборгованості) в загальній структурі активів підприємства. Це ускладнює швидке перетворення активів у грошові кошти та обмежує маневреність підприємства у прийнятті оперативних рішень.

Зниження коефіцієнта маневреності власного капіталу в 2023 році свідчить про зменшення частки власних коштів, які компанія може вільно використовувати для фінансування поточної діяльності. Це пов'язано з дефіцитом власних оборотних коштів, тоді як у 2022 році цей показник перевищував оптимальні значення.

Позитивна динаміка коефіцієнта забезпеченості запасів власним оборотним капіталом може бути наслідком ефективних заходів щодо оптимізації запасів або зростання ефективності їх управління. Проте, надмірне збільшення цього показника може сигналізувати про надмірне інвестування в запаси, що може призвести до збільшення витрат на їх

зберігання та ризику втрати ліквідності.

Аналіз фінансових показників дозволяє зробити висновок про низьку фінансову стійкість підприємства. Усі розраховані коефіцієнти не відповідають нормативним значенням, що свідчить про високий рівень фінансових ризиків.

3.3. Економіко-математична модель прогнозу ефективності підприємства

Показники ефективності діяльності включають різноманітні метрики та коефіцієнти, які визначають, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси та досягає поставлених цілей. Ось деякі ключові показники ефективності діяльності:

1. Рентабельність продажів. Відображає відсоток чистого прибутку від обсягу продажів (товарів або послуг)
2. Операційна рентабельність. Визначає відсоток операційного прибутку від виручки.
3. Рентабельність активів. Коефіцієнт рентабельності активів: Вказує, яка частина прибутку генерується від активів компанії.

Прийняття управлінських рішень передбачає розуміння системи управління та виявлення процесів, що відбуваються в ній. Ключовим інструментом для цього є метод моделювання – це система теоретичних і практичних дій, які спрямовані на створення та використання образу реального об'єкта (моделі), що відображає основні властивості цього об'єкта під час дослідження. Важливо зазначити, що модель є лише спрощеним відображенням реальних подій, обставин та управлінських ситуацій, що складаються в системі. Вона дозволяє аналізувати та розуміти складні процеси та взаємодії, а також прогнозувати можливі наслідки прийнятих рішень. Моделювання дозволяє управлінцям експериментувати та тестувати різні сценарії без прямого впливу на реальну систему.

Однак важливо розуміти, що будь-яка модель є лише апроксимацією реальності і має свої обмеження. Вона виокремлює ключові аспекти та параметри, але не враховує всі можливі нюанси та варіації. Тому, важливо використовувати моделі разом з іншими джерелами інформації та експертними оцінками для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

У таблиці 3.7 ми проаналізували основні показники ефективності господарської діяльності КП «ТМО» за 2019-2023 роки.

Таблиця 3.7

Динаміка показників ефективної діяльності КП «ТМО» за 2019-2023 роки

№	Показник	Роки				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий прибуток, тис. грн	(117048)	(160112)	158864	77312	(147491)
2	Середньорічна вартість активів підприємства, тис. грн	732836	713591	713980	738400	825739
3	Рентабельність активів (рентабельність бізнесу), % (1/2)х100%	-16,0	-22,4	22,3	10,5	-17,9
4	Чистий дохід від реалізації, тис. грн	1135556	1171807	151606 2	187341 4	1734782
5	Чиста рентабельність продажу, % (1/4) х100%	-10,3	-13,7	9,2	4,1	-8,5

Джерело: складено авторкою (додатки Б, В, Г, Д, Е, Ж, И, К)

Тому, за допомогою вихідних даних табл. 3.7 нами було обрано до розробки прогноз на наступні три роки прогнозні показники ефективної діяльності КП «ТМО». Для цього ми розробили трендову модель чистого прибутку на три прогнозні роки, рентабельності активів, а також рентабельності продажу КП «ТМО».

Нами було побудовано трендову модель показників ефективної діяльності 2019-2023 роки, з прогнозом на наступні три роки (рис. 3.1).

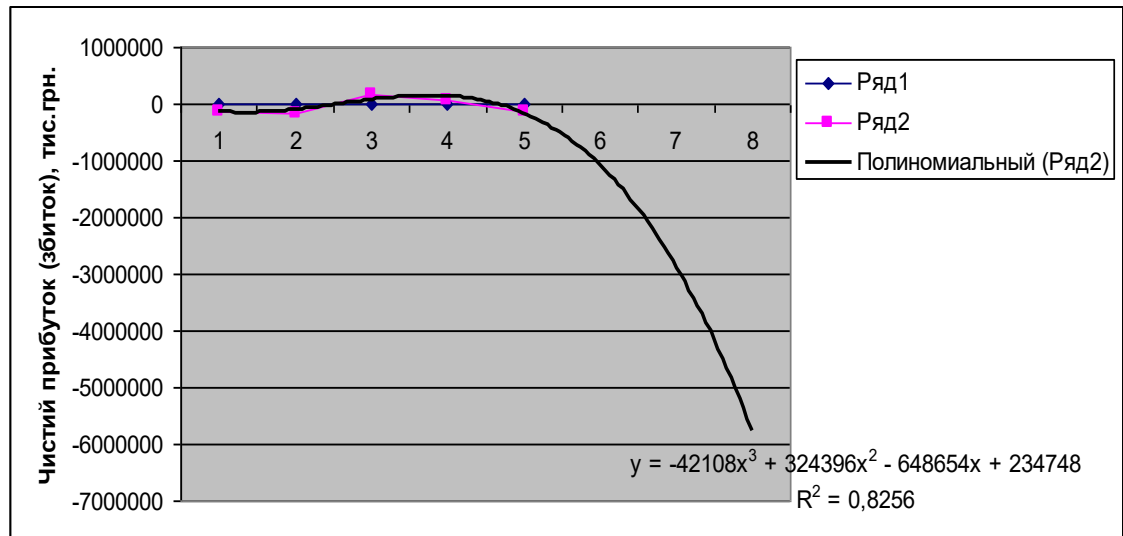


Рис. 3.1. Трендова модель чистого прибутку 2019-2026 роки (прогноз на 2024-2026 роки)

Джерело: розроблено авторкою за даними таблиці 3.6

Для того, щоб коефіцієнт детермінації був близько до одиниці $R^2 = 0,8256$ ми обрали 3 ступінь, тому отримана трендова модель досить точно відображає сформовану тенденцію, її можна використовувати для аналізу та прогнозу.

Поліноміальний тренд в Excel застосовується для аналізу великого набору даних про нестабільну величину. Його визначають шляхом рівняння у формулі (3.1):

$$\hat{Y} = a \times x^3 - b \times x^2 + c \times x + d, \quad (3.1)$$

де d - економічної інтерпретації не має;

a , b , c – константи.

Поліноміальний тренд в Excel застосовується для аналізу великого набору даних про нестабільну величину. Поліном - це степенева функція $y = ax^2 + bx + c$ (поліном другого ступеня) і $y = ax^3 + bx^2 + cx + d$ (поліном третього ступеня) і т.д. Ступінь полінома підбирають таким чином, щоб вона була на одиницю більше кількості екстремумів (максимумів і мінімумів) кривої. Наприклад, один екстремум (мінімум і максимум) - це другий ступінь, два екстремуми - третя ступінь, три – четверта [27].

Для розрахунку в рівняння ми підставляємо порядковий номер тимчасового ряду, який дорівнює одиниці. І отримали такі прогностні результати:

$$a) y_{2024} = -42108 \cdot x^3 + 324396 \cdot x^2 - 648654x + 234748$$

$$y_{2024} = (11584700) \text{ тис. грн.}$$

$$б) y_{2025} = -42108 \cdot x^3 + 324396 \cdot x^2 - 648654x + 234748$$

$$y_{2025} = (17159363) \text{ тис. грн.}$$

$$в) y_{2026} = -42108 \cdot x^3 + 324396 \cdot x^2 - 648654x + 234748$$

$$y_{2026} = (24437684) \text{ тис. грн}$$

За результатами прогнозування ми бачимо, негативну тенденцію прогностної збитковості для КП «ТМО» стійка. Якщо проаналізувати отримані прогностні значення показників, можна очікувати, що в 2024 році КП «ТМО» отримає збиток від основного виду діяльності у розмірі (11584700) тис. грн.; у 2025 році розмір збитку збільшиться до (17159363) тис. грн.; у 2026 році – збиток підприємства складе (24437684) тис. грн.

Підприємству необхідно терміново вживати заходи, щодо покращення фінансового стану. Перш за все необхідно змінювати підходи щодо розрахунків з покупцями, мотивувати споживачів своєчасно сплачувати послуги теплопостачання, бо такий критичний стан перш за все із-за великої суми дебіторської заборгованості. У підприємства КП «ТМО» сума

дебіторської заборгованості на 31.12. 2023 року відображена в балансі – 495475 тис.грн.

Зростання чистого прибутку у КП «ТМО» на пряму залежить від ефективного управління ресурсами (активами) підприємства. Тому, ми розраховували один із показників ефективності підприємства - рентабельність активів. Рентабельність активів показує яка частка чистого прибутку (збитку) припадає на вартість активів підприємства.

Для прогнозу ефективності використання активів нами було обрано прогноз росту рентабельності активів КП «ТМО» за допомогою трендової моделі (рис. 3.2).

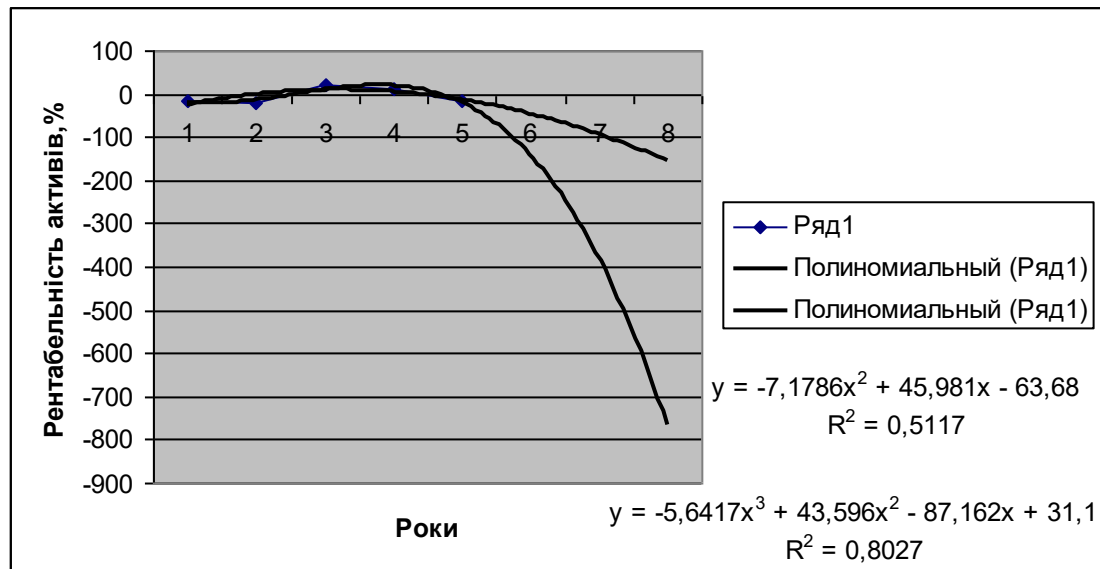


Рис. 3.2. Трендова модель рентабельності активів КП «ТМО», %

Джерело: розроблено авторкою за даними таблиці 3.7

Оскільки коефіцієнт детермінації становить $R^2 = 0,5117$, то отримана трендова модель не досить точно відображає сформовану тенденцію, тому ми побудували на одному рисунку дві трендові моделі, для більш точних прогнозних розрахунків. Для того, щоб значення коефіцієнта детермінації було близьким до одиниці, $R^2 = 0,8027$ ми обрали 3 ступінь. Тому, отримана трендова модель більш точно відображає сформовану негативну тенденцію,

цю модель можна використовувати для аналізу та пошуку нових напрямків виводу підприємства із економічної кризи. Можна зробити висновок, що протягом 2024 - 2026 роки. рентабельності активів КП «ТМО» має негативну тенденцію до зменшення рентабельності активів, активи використовуються неефективно.

Прогнозні показники ми визначили шляхом рівняння прямої у формулі (3.2):

$$\hat{y} = a \times x^3 - b \times x^2 + c \times x - d \quad (3.2)$$

де

де d - економічної інтерпретації не має;

a , b , c – константи.

$$a) y_{2024} = -5,6417 \times x^3 + 43,596 \times x^2 - 87,162 \times x + 31,1$$

$$y_{2024} = (141,0)\%$$

$$б) y_{2025} = -5,6417 \times x^3 + 43,596 \times x^2 - 87,162 \times x + 31,1$$

$$y_{2025} = (377,9)\%$$

$$в) y_{2026} = -5,6417 \times x^3 + 43,596 \times x^2 - 87,162 \times x + 31,1$$

$$y_{2026} = (764,6)\%$$

При збереженні наявних тенденцій, які зафіксовані у КП «ТМО» 2020-2023 роках (табл. 3.7) рентабельність активів буде критично зменшуватися наступні три роки. Прогнозна рентабельність активів КП «ТМО» у 2024 році складе (141,0)%; у 2025 році – (377,9)%; у 2026 році – (764,6)%. Такі негативні тенденції спричинені прогнозним збитком комунального підприємства КП «ТМО». Тому, ми надали детальні рекомендації керівництву КП, впровадження і застосування яких підвищать рентабельність активів: оптимізувати рівень управління запасами (уникати їх надлишок); відповідально управляти дебіторською заборгованістю; застосовувати

соціальну рекламу в мережі інтернету щодо відповідальності оплати за спожиті ресурси; регулярно аналізувати витрати, виявляти неефективні витрати та їх свідомо їх зкорочувати; залучати інвесторів, з метою впровадження енергоефективних технологій.

Для того, щоб дослідити взаємозв'язок частки чистого прибутку (збитку) у чистому доході від реалізації, нами була побудована трендова модель рентабельності продажу. Завдяки прогнозу на 2023-2025 роки, ми спрогнозували поведінку рентабельності продаж у % (рис. 3.2)

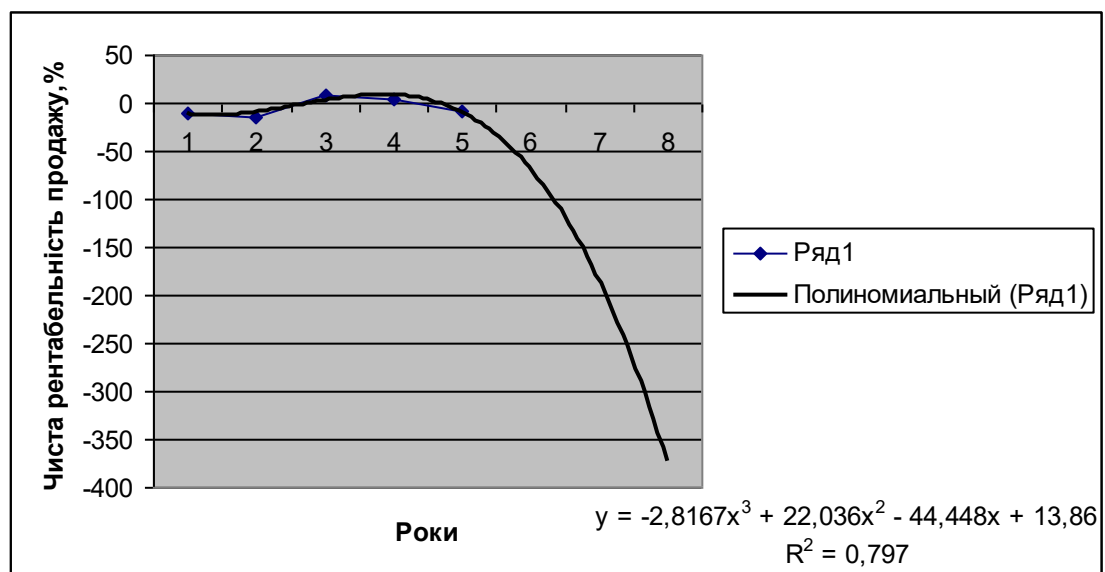


Рис. 3.2. Трендова модель рентабельності продажу КП «ТМО», %

Джерело: розроблено авторкою за даними таблиці 3.7

Можна зробити висновок, що протягом 2024- 2026 р.р. розмір чистого доходу від реалізації зменшиться. Оскільки коефіцієнт детермінації близько до 1 ($R^2 = 0,797$), то отримана трендова модель на 79,7 % відображає сформовану тенденцію, тому її можна використовувати для аналізу та прогнозу показників. За допомогою рівняння прямої, у формулі (3.2) визначимо прогнозні значення[27]:

$$\hat{y} = a \times x^3 - b \times x^2 + c \times x - d \quad (3.2)$$

де

де d - економічної інтерпретації не має;

a , b , c – константи.

$$a) y_{2024} = - 2,8167 \cdot X^3 + 22,036 \cdot X^2 - 44,448 \cdot X + 13,86$$

$$y_{2024} = 13,86 \%$$

$$б) y_{2025} = - 2,8167 \cdot X^3 + 22,036 \cdot X^2 - 44,448 \cdot X + 13,86$$

$$y_{2025} = 13,86\%$$

$$в) y_{2026} = - 2,8167 \cdot X^3 + 22,036 \cdot X^2 - 44,448 \cdot X + 13,86$$

$$y_{2026} = 13,86 \%$$

Згідно із проведеними розрахунками трендової моделі і шляхом підстановки даних: у 2024 році рентабельність продажу складе – 13,86 %; у 2024 році – 13,86 %; у 2025 році – 13,86 %.

Побудова трендових моделей для КП «ТМО» дозволяє нам зробити висновок, що у підприємства спостерігаються негативні тенденції збитковості. Для того, щоб покращити фінансовий стан підприємства необхідно перш за все зосередити увагу на зростанні і отриманні чистого прибутку. Тому, ми рекомендували керівництву КП, з урахуванням специфіки підприємства – постачання тепла населенню, наступні напрямки підвищення рентабельності активів:

1. Оптимізувати рівень управління запасами, а саме уникати надлишків та дефіциту.

2. Зосередити увагу і напрямок роботи на управлінні дебіторською заборгованістю. А, саме суворий контроль за дебіторською заборгованістю, посилити роботу щодо мотиваційних пропозицій клієнтам стосовно своєчасного погашення ними заборгованості. Розміщувати власними силами

соціальну рекламу в мережі інтернету, щодо необхідності оплати за спожиті ресурси.

3. Регулярно проводити необхідні розрахунки з економічного аналізу витрат, виявляти неефективні витрати та зкорочувати їх або знаходити альтернативні варіанти.

4. Залучати інвесторів, які спроможні поступово впроваджувати технології енергозбереження, з метою впровадження енергоефективних технологій.

3.4. Загальні рекомендації щодо покращення системи обліку, аналізу і контролю у КП «ТМО»

Розуміючи складність та масштабність діяльності комунального підприємства «Теплопостачання міста Одеси», пропоную наступні загальні рекомендації щодо удосконалення системи обліку, аналізу та контролю:

1. Цифрова трансформація КП «Теплопостачання міста Одеси». Передбачає впровадження сучасних програмних продуктів, а саме перехід на спеціалізоване програмне забезпечення для управління підприємствами комунальної сфери. Це дозволить автоматизувати більшість процесів від обліку споживання тепла до управління активами.

Створення єдиної інформаційної системи, а саме інтеграція всіх інформаційних систем підприємства до єдиного комплексу. Це забезпечить оперативний доступ до актуальних даних та покращить якість прийняття рішень.

Цифровізація обліку сучасними бухгалтерськими програмними продуктами, а саме перехід на електронний документообіг та автоматизацію облікових процесів. Це зменшить кількість ручних операцій, підвищить точність даних та прискорить обробку інформації.

2. Покращення якості обліку КП «Теплопостачання міста Одеси». Перш за все, підприємство має сприяти процесу вдосконалення системи

обліку теплової енергії: регулярна перевірка та калібрування лічильників, впровадження автоматизованих систем збору даних. Ці процедури дозволять вести точно облік витрат підприємства і обліковувати точну кількість реалізованих послуг.

Деталізація обліку витрат передбачає розробку деталізованої класифікації витрат, що дозволить проводити більш точний аналіз та виявляти неефективні витрати.

Впровадження системи бюджетування витрат в обліку, мається на увазі розробка та впровадження бюджетів на різних рівнях управління, що дозволить контролювати виконання планів та своєчасно виявляти відхилення.

3. Посилення внутрішнього контролю зробить систему внутрішнього контролю ще вище якістю. Тому, що удосконалення існуючої системи внутрішнього контролю дозволить створити чіткі процедури та інструкції, що регламентують всі основні бізнес-процеси.

Згідно із законом КП «Теплопостачання міста Одеси» зобов'язане проводити регулярні зовнішні аудити, як підприємство, що представляє суспільний інтерес. Проведення процедур внутрішнього контролю та зовнішніх аудитів для оцінки ефективності системи контролю та виявлення потенційних ризиків, підтвердить достовірність фінансової звітності і сприятиме в цілому веденню якісного обліку.

Ми рекомендували керівництву посилити систему розподілення відповідальності, враховуючи той факти, що територіально підприємство має об'єкти, розташовані у різних районах міста Одеса. Залучення відповідальних працівників до процесу контролю, закріплення відповідальності за конкретною ділянкою роботи по кращить загальну систему контролю підприємства.

4. Удосконалення системи економічного аналізу на підприємстві дозволить своєчасно менеджменту підприємства реагувати на економічні загрози.

Розробка системи аналітичних звітів, що відображають ключові показники діяльності підприємства, дозволить своєчасно прийняти управлінське рішення.

Ми рекомендували керівництву КП застосовувати сучасні методи аналізу даних для виявлення трендів, прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень, щодо підвищення рентабельності продажів і загальної рентабельності підприємства.

Ми рекомендували підприємству проводити рекламу КП в інтернеті із метою залучення інвестицій або участі в інвестиційних проектах. Регулярна оцінка ефективності інвестиційних проектів, дозволить приймати обґрунтовані рішення щодо подальшого розвитку підприємства.

5. Ми рекомендували керівництву КП приділяти і надалі увагу підвищенню кваліфікації персоналу, тому що зовнішні обставини завжди ставлять нові виклики перед працівниками і вони мають ефективно реагувати на ці виклики часу. Участь співробітників у регулярних тренінгах та семінарах для підвищення кваліфікації співробітників у сфері обліку, аналізу та контролю покращить на підприємстві систему обліку і контролю в цілому.

Ми також рекомендували керівництву КП, за фінансовою можливістю, залучати зовнішніх консультантів для проведення аудиту та розробки рекомендацій щодо покращення системи управління підприємством.

6. Після проведення економіко математичного моделювання, ми надали детальні рекомендації керівництву КП, щодо впровадження і застосування ініціатив, які сприятимуть підвищенню рентабельності активів: оптимізувати рівень управління запасами (уникати їх надлишок); відповідально управляти дебіторською заборгованістю; застосовувати соціальну рекламу в мережі інтернету щодо відповідальності оплати за спожиті ресурси; регулярно аналізувати витрати, виявляти неефективні витрати та їх свідомо їх зкорочувати; залучати інвесторів, з метою впровадження енергоефективних технологій.

7. Співпраця з міжнародними організаціями і залучення до міжнародних проектів, участь у міжнародних проектах, спрямованих на підвищення енергоефективності та модернізацію комунальних підприємств – це майбутнє вітчизняних підприємств. Необхідно враховувати, що йде третій рік війни і саме підприємства, що виробляють тепло і електроенергію у групі ризику, щодо обстрілів і знищення ворогом. Тому, необхідно розглядати альтернативні варіанти вироблення і постачання теплової енергії громадянам і установам. Необхідно навчатися і впроваджувати в Україні досвід зарубіжних країн щодо альтернативних джерел тепlopостачання, прогресивних і екологічних варіантів виробництва тепла. Ми рекомендували також керівництву здійснювати обмін досвідом з іншими комунальними підприємствами та міжнародними організаціями.

Реалізація наданих нами рекомендацій, дозволить КП «Тепlopостачання міста Одеси» підвищити ефективність своєї діяльності, знизити витрати, покращити якість послуг та забезпечити прозорість управління підприємством.

ВИСНОВКИ

Комунальні підприємства – це юридичні особи, майно яких належить територіальній громаді. Вони відіграють ключову роль у забезпеченні життєдіяльності населених пунктів, надаючи широкий спектр послуг. Без комунальних послуг неможливе нормальне життя людей. Вони забезпечують доступ до питної води, відведення стічних вод, збирання та утилізацію сміття, опалення, освітлення вулиць тощо. Крім комерційних послуг, комунальні підприємства часто виконують важливі соціальні функції, бо вони надають пільги на комунальні послуги певним категоріям населення, організовують дозвілля для громади.

Ефективна робота комунальних підприємств сприяє розвитку територіальних громад. Інвестуючи в інфраструктуру, вони підвищують якість життя населення і приваблюють нових мешканців та інвесторів. Комунальні підприємства є джерелом доходів для місцевого бюджету. Платежі за комунальні послуги надходять до бюджету і використовуються для фінансування інших соціальних програм.

Враховуючи, важливість економічну і соціальну комунальних підприємств для громади, для аналізу та практичного розгляду теми магістерської роботи ми обрали комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси». КП «ТМО» і його виробничі потужності розташовані за адресою: Україна, Одеська обл., місто Одеса, вулиця Балківська, будинок, 1б. КП «ТМО» було створено у 2006 році шляхом об'єднання «Одестеплокомуненерго» та «Одесатеплоенерго».

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2023 році збільшився на 14,43% у порівнянні із 2021 роком, але діяльність підприємства у 2023 році – збиткова. У 2023 році підприємство отримало збиток у сумі (147491) тис.грн, на відміну від попередніх років, коли підприємство було прибутковим: у 2021 році прибуток – 158864 тис.грн, у 2022 році – 77312 тис.грн. Середньорічна чисельність працівників у 2023 році

зменшилася на 34 працівника у порівнянні із 2021 роком і склала: у 2023 році 2327 чол.

У КП «Теплопостачання міста Одеси» побудована якісна система обліку, яка забезпечує достовірність фінансової звітності. Облік на підприємстві децентралізований та має достатній рівень автоматизації. Господарські операції обліковуються у програмі «ІТ-підприємство», а податкові накладні та фінансова звітність складаються і подаються через програму «М.Е.Дос». Крім цього служба теплосбуту використовує спеціалізований комплекс «БІАС». Розглянувши документальне оформлення операційних витрат та особливості обліку КП «ТМО», можна зробити висновок, що бухгалтерський облік є повністю автоматизованим та здійснюється в обліковій програмі. У програмі збираються та містяться всі облікові дані, внесені на підставі первинних документів, та формуються усі необхідні звіти на підставі даних синтетичного та аналітичного обліку

Нами був проведений економічний аналіз основних економічних показників підприємства і коефіцієнтів, які визначають ефективність діяльності КП «ТМО»:

1. У 2023 році коефіцієнт абсолютної ліквідності становив лише 4%, що означає, що КП «ТМО» може погасити грошовими коштами та їх еквівалентами лише 4% своїх короткострокових боргів. Це значно нижче нормативного показника у 20%, що свідчить про значні проблеми з ліквідністю. Порівняно з 2022 роком ситуація погіршилася на 2%.

2. Аналіз коефіцієнта швидкої ліквідності свідчить про зменшення резерву ліквідності підприємства. Хоча в минулому році КП «ТМО» може погасити 31% своїх короткострокових боргів за допомогою готівки та дебіторської заборгованості, у поточному році цей показник знизився до 28%, що сигналізує про зростання ризиків неплатоспроможності та ускладнення з погашенням короткострокових зобов'язань.

3. Рентабельність основної операційної діяльності у 2023 році зменшилася на 5%, рентабельність продаж у 2023 році знизилася на 13%.

Можна зробити висновок, що підприємство не може встановити ціни на достатньо високому рівні, щоб покрити витрати та забезпечити прибуток, це безпосередньо впливає на рентабельність продажів.

Система обліку на підприємстві налагоджена, працює стало і ефективно. Фінансова звітність у КП «ТМО» формується на міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Ми надали деякі рекомендації керівництву комунального підприємства щодо оптимізації процесів обліку, це сприятиме покращенню якості системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю:

1. Цифрова трансформація КП «Теплопостачання міста Одеси». Передбачає впровадження сучасних програмних продуктів, а саме перехід на спеціалізоване програмне забезпечення для управління підприємствами комунальної сфери. Це дозволить автоматизувати більшість процесів від обліку споживання тепла до управління активами.

2. Покращення якості обліку КП «Теплопостачання міста Одеси». Перш за все, підприємство має сприяти процесу вдосконалення системи обліку теплової енергії: регулярна перевірка та калібрування лічильників, впровадження автоматизованих систем збору даних. Ці процедури дозволять вести точно облік витрат підприємства і обліковувати точну кількість реалізованих послуг.

3. Деталізація обліку витрат передбачає розробку деталізованої класифікації витрат, що дозволить проводити більш точний аналіз та виявляти неефективні витрати. Впровадження системи бюджетування витрат в обліку, а саме розробка та впровадження бюджетів на різних рівнях управління, що дозволить контролювати виконання планів та своєчасно виявляти відхилення.

4. Ми рекомендували керівництву посилити систему розподілення відповідальності, враховуючи той факти, що територіально підприємство має об'єкти, розташовані у різних районах міста Одеса. Залучення відповідальних працівників до процесу контролю, закріплення

відповідальності за конкретною ділянкою роботи по кращить загальну систему контролю підприємства.

5. Ми рекомендували керівництву КП застосовувати сучасні методи аналізу даних для виявлення трендів, прогнозування та прийняття обґрунтованих рішень, щодо підвищення рентабельності продажів і загальної рентабельності підприємства.

6. Співпраця з міжнародними організаціями і залучення до міжнародних проектів, участь у міжнародних проектах, спрямованих на підвищення енергозбереження та модернізацію комунальних підприємств – це майбутнє вітчизняних підприємств. Необхідно враховувати, що саме підприємства, що виробляють тепло і електроенергію у групі ризику, щодо обстрілів і знищення ворогом. Тому, необхідно розглядати альтернативні варіанти вироблення і постачання теплової енергії громадянам і установам. Необхідно впроваджувати в Україні досвід зарубіжних країн щодо альтернативних джерел теплопостачання, прогресивних і екологічних варіантів виробництва тепла. Ми рекомендували також керівництву здійснювати обмін досвідом з іншими комунальними підприємствами та міжнародними організаціями.

Під час написання кваліфікаційної роботи були проведені процедури внутрішнього контролю, і зроблені наступні висновки: всі показники, відображені в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності КП «ТМО», відповідають критеріям визнання, визначеним МСФЗ; помилок у класифікації об'єктів бухгалтерського обліку не виявлено; протягом періоду нашого дослідження на підприємстві не виявлено недоліків у визначенні первісної вартості об'єктів бухгалтерського обліку.

Ми побудували трендові моделі для КП «ТМО», які дозволяють нам зробити висновок, що підприємству необхідно терміново запроваджувати зміни, аби уникнути збитковості у прогностичному періоді і отримувати прибуток. Критичний стан підприємства зумовлений великою сумою дебіторської заборгованості. У підприємства КП «ТМО» сума дебіторської

заборгованості на 31.12. 2023 року відображена в балансі – 495475 тис. грн.

Ми рекомендували підприємству: змінювати підходи щодо розрахунків з покупцями, мотивувати споживачів своєчасно сплачувати послуги теплопостачання. Впровадження і застосування наших рекомендацій сприятиме підвищенню рентабельності активів: оптимізувати рівень управління запасами (уникати їх надлишок); відповідально управляти дебіторською заборгованістю; застосовувати соціальну рекламу в мережі інтернет щодо відповідальності оплати за спожиті ресурси; регулярно аналізувати витрати, виявляти неефективні витрати та їх свідомо їх скорочувати; залучати інвесторів, з метою впровадження енергоефективних технологій.

Впровадження і виконання наданих рекомендацій персоналом КП «ТМО» з усунення актуальних питань в обліку, регулярне проведення економічного аналізу та вдосконалення системи внутрішнього контролю на підприємстві дозволить підприємству бути привабливим для інвесторів і ефективним і прибутковим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева Н. О. Організація внутрішньогосподарського контролю як інструменту ефективного управління комунальним підприємством. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Кіровоград : КНТУ, 2006.-Вип. 10. Ч. II. 386 с.
2. Борсук Н. Я. Комунальні підприємства як об'єкти управління комунальною власністю. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2016. Вип. 6(2). С. 46-49. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_6\(2\)__13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_6(2)__13).
3. Головчак Г. В. Організація внутрішнього контролю діяльності житлово-комунальних підприємств України. *Наукові записки*. 2007. 2 (12). С. 9-20
4. Гончарук С. М. Обліково-аналітичні аспекти внутрішнього аудиту комунальних підприємств. С. М. Гончарук, С. В. Приймак, А. П. Шот. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 307-313. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_2_41.
5. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 зі змінами № 1255-18 від 01.06.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення 20.02.2024)
6. Грицишен Д.О. Попередній аудит як запорука ефективного управління публічними коштами та іншим майном, що перебуває у державній власності / Д. О. Грицишен, С. В. Свірко, І. М. Яремчук. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 2 (92). С. 42–55. DOI: 10.26642/ema-2020-2(92)-42-55.
7. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні / А. Єрмолаєв [та ін.] Нова Україна. *Інститут стратегічних досліджень*. 2015 URL: <http://newukraineinstitute.org/media/news/528/file/DDecentral-15-1.pdf>. (дата звернення: 04.10.2019).
8. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб–підприємців та громадських формувань» URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#>

9. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

10. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 16.10.2014 р. № 5459 – VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

11. Зорій Н. М. Контроль в бюджетній сфері: навчальний посібник / Н. М. Зорій, Н. Г. Мельник. Тернопіль: Економічна думка. 2007. 160 с.

12. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 14.01. 2024)

13. Канєва Т. Б. Бухгалтерський облік в комунальних установах: [Навч. посіб.] / Т. Б. Канєва. К.: Книга, 2009. 180 с.

14. Краснікова Н. Г. Шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я. *Бізнес Інформ*. 2020. № 9. С. 212-218. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_9_24.

15. Козаченко Ю. П. Спільні комунальні підприємства територіальних громад як шлях до зростання та благополуччя кожного члена громади. *Право та державне управління*. 2017. № 3. С. 204-211. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2017_3_33.

16. Легенчук С. Ф. Організація бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю одержання та використання благодійної допомоги в комунальних некомерційних підприємствах / С. Ф. Легенчук, І. Р. Поліщук, А. О. Пилипчук. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2023. Вип. 2. С. 44-48. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2023_2_8.

17. Лучко М.Р. Контроль якості внутрішнього аудиту підприємств в умовах євроінтеграційних процесів. *Бізнес Інформ*. 2015. №7. с. 229-234.

18. Максимова В. Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства: системний підхід до розвитку: *монографія* / В. Ф. Максимова. К.: АВРІО, 2005. 264 с.

19. Максимова В. Ф. Дискусійні положення теорії та методології контролю. *Становлення та розвиток обліку, контролю і аналізу в Україні: Тези доп. Міжнар. наук. конфер. 16-17 берез. 2006 р. /Відп. за вип.. В.Г. Лінник К.: КНЕУ, 2006. 496с.*

20. Методологія дослідження прозорості та публічності комунальних підприємств». Тернопіль: ГО «Центр громадського моніторингу та аналітики». *Проект «Центр громадського контролю «ДІЙ!».* 2018 р. URL: <https://goo.gl/FEgtSW>

21. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text

22. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку URL: <https://zakon.help/psbo>

23. Нечаєва І. А. Особливості фінансування комунальних підприємств (установ, організацій) / І. А. Нечаєва, О. М. Циба. *Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23-24 травня 2019 року).* Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2019. С.152-154.

24. Овсюк Н. В. Фінансова звітність як основне джерело інформації про діяльність підприємства / Н. В. Овсюк, Ж. С. Шалієвська, К. Ю. Гулько. *Економіка. Фінанси. Право.* 2021. № 11(1). С. 27-30. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2021_11\(1\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2021_11(1)__7) (дата звернення: 12.05.2023).

25. Олександренко І.В. Методичні підходи до діагностики ефективності діяльності підприємства. *Економічний форум.* 2013. № 4. С. 125-135.

26. Онищенко, В., & Марінова, В. (2022). Внутрішній контроль як фактор ефективності інформаційної системи бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство.* (40). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-60> (дата звернення: 19.05.2023).

27. Островський П. І., Гострик О. М., Добрунік Т. П., Радова О. В. Моделювання економічних процесів: *Навчальний посібник.* Одеса. ОНЕУ, 2012. 132 с.

28. Офіційний сайт комунального підприємства «Теплопостачання міста Одеси» URL: <https://www.teplo.od.ua/>
29. Перчук О. В. Особливості обліку доходів комунальних підприємств теплових мереж. *Молодий вчений*. 2015. № 9(2). С. 8-12. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_9\(2\)__3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_9(2)__3).
30. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 11.06.2023).
31. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 12.06.2023)
32. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 12.07.2023).
33. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : постанова КМУ від 28 лют. 2000 р. № 419. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.06.2020).
34. Свірко С. В. Організація бухгалтерського обліку в житлово-комунальних установах: навчальний посібник / С.В.Свірко. К.: КНЕУ, 2003. 380 с.
35. Сисюк С. В. Облік орендних операцій з комунальним майном / С. В.Сисюк, Т. В. Кирик. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки*. Житомир: ЖДТУ № 1(55). 2011. С.147–149
36. Сльозко Т. М. Організація обліку житлово-комунальних установ: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2008. 224 с.

37. Сук Л. К. Фінансовий облік: Навчальний посібник / Л. К. Сук, П. Л. Сук. 3-тє вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2016. 663 с.
38. Філіпова О. С. Сучасна характеристика ефективності діяльності підприємств житлово-комунального господарства. *Економіка і управління*. 2012. № 1. С. 129-135.
39. Хорунжак Н. М. Класифікація орендних операцій для побудови їх обліку на комунальних підприємствах / Н. М.Хорунжак, С. Лайчук. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. Житомир : ЖДТУ. 2012. № 3 (61). С. 112-115.
40. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ru/ed20131011#Text>
41. Черкашина Т. В., Іваннікова О. В. Бухгалтерський облік як основна складова системи внутрішнього контролю на підприємстві: проблемні аспекти та напрямки вирішення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 5-6 (282-283). С.143-152
42. Черкашина Т.В. Проблемні питання обліку основних засобів в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 9 (322). С. 29-36
43. Черкашина Т. В., Руденко Г. М. Особливості формування фінансової звітності згідно П(С)БО та МСФЗ / Черкашина Т. В., Г. М. Руденко. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф., присв. 25 річчю створ. Східноєвропейського нац. університету ім. Лесі Українки 28 листопада 2018 р.* Луцьк: ОНЕУ, 2018. С. 52-54.
44. Черкашина Т. В. Фінансова звітність в контексті модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі. *Економічний простір: збірник наукових праць*. 2021. Вип. № 171/2021. С. 111-117.
45. Чи є державні підприємства менш прибутковими за приватні? URL: <https://voxukraine.org/uk/chi-ye-derzhavni-pidpriyemstva-mensh-pributkovimi-za-privatni/> (дата звернення: 16.10.2019).

46. Шаповалова А. П. Фінансова та податкова звітність в умовах воєнного часу: ключові зміни та послаблення / А. П. Шаповалова, О. П. Кузьменко. *Економіка та держава*. 2022. № 8. С. 105-110.

47. Шеверя Я. В. Фінансова звітність у системі інформайного забезпечення прийняття стратегічних рішень: проблеми і перспективи розвитку в Україні / Я. В. Шеверя, Й. Я. Даньків, В. О. Ганусич. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2021. Вип. 2. С. 71-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2021_2_14. (дата звернення: 20.05.2023).

ДОДАТКИ